

Ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja ja siihen liittyvät muutostarpeet

Aino Aalo & Sanna Rosqvist-Mattila

2025 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja ja siihen liittyvät muutostarpeet

Aino Aalo, Sanna Rosqvist-Mattila
Liiketalous, oikeustradenomi (AMK)
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2025

Aino Aalo, Sanna Rosqvist-Mattila

Ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja ja siihen liittyvät muutostarpeet

Vuosi

2025

Sivumäärä

57

Opinnäytetyön tarkoituksena oli perehtyä ensihoitohenkilöstön rikosoikeudelliseen suojaan ensihoitotehtävillä. Ensimmäisenä tavoitteena oli kartoittaa, minkälaista väkivaltaa ensihoitohenkilöstö oli kokenut ensihoitotehtävillä, sekä millaisia rangaistusseuraamuksia oli aiheutunut henkilölle, joka oli käyttäytynyt uhkaavasti tai väkivaltaisesti ensihoitajaa kohtaan. Toinena tavoitteena oli selvittää, minkälaisen rikosoikeudellisen suojan voimassa oleva lainsäädäntö tuo ensihoitohenkilöstölle sekä kartoittaa, minkälainen rikosoikeudellinen suoja ensihoitajilla on Ruotsissa. Kolmantena tavoitteena oli selvittää, miten lainsäädäntöä tulisi muuttaa, jotta ensihoitohenkilöstön rikosoikeudellinen suoja paranisi.

Opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä on käytetty oikeusdogmatiikkaa, eli lainoppia, jonka avulla on tutkittu voimassa olevaa lainsäädäntöä, lainvalmisteluasiakirjoja, tuomioistuinratkaisuja sekä oikeuskirjallisuutta. Opinnäytetyön aihe on rajattu koskemaan sairaalan ulkopuolella tapahtuvaa ensihoitotyötä ja ensihoitohenkilöstön osalta ensihoitajiin, pelastajiin sekä ensivastehenkilöstöön. Tässä työssä käsitellään ensihoitotehtävillä koettujen uhka- ja väkivaltatapausten tekemuotoja, keskeistä voimassa olevaa lainsäädäntöä ensihoitajan rikosoikeudellisen suojan kannalta sekä sitä, minkälaisilla lakimuutoksilla ensihoitajan nykyistä rikosoikeudellista suojaa yritetään parantaa. Lisäksi tarkastellaan, käyttävätkö ensihoitajat julkista valtaa työtehtävissään, sekä miten ensihoitajien rikosoikeudellista suojaa on parannettu Ruotsissa.

Tuloksissa havaittiin, että ensihoitajat kokivat eniten sanallista väkivaltaa, joista tyypillisimmin tuomioistuimessa tuomittiin laittomasta uhkauksesta päiväsakkoon. Voimassa olevan lainsäädännön silmissä ensihoitajat eivät ole virkamiessuojan piirissä, vaan heihin kohdistuvissa rikoksissa sovelletaan yleisiä rikosnimikkeitä kuten laitonta uhkausta sekä pahoinpitelyä. Ruotsissa ensihoitohenkilöstö siirtyi vahvemman rikosoikeudellisen suojan piiriin ja samanlaiselle muutokselle olisi tarvetta myös Suomessa. Tämän opinnäytetyön ensihoitohenkilöstön rikosoikeudellisen suojan parantamishdotukset pohjautuvat luonnokseen hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta. Hallituksen esityksessä ensihoitohenkilöstön heikkoa rikosoikeudellista suojaa pyritään parantamaan pohjautuen Ruotsissa tehdyihin lakimuutoksiin.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että lisääntyneiden uhka- ja väkivaltatilanteiden vuoksi ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja on riittämätön ja vaatii muutoksia, erityisesti kun otetaan huomioon, että heidän keskeinen työtehtävänsä on ihmishenkien pelastaminen. Jatkotutkimusehdotuksina nousi esille muun muassa ensihoitajien mielikuva ja kokemukset rikosprosessin läpikäymisestä sekä se, että miten ensihoitajat saataisiin tekemään enemmän rikosilmoituksia kokemistaan uhka- ja väkivaltatapauksista.

Asiasanat: ensihoito, työpaikkaväkivalta, rikosoikeudellinen suoja, rikoslaki, julkinen valta

Aino Aalo, Sanna Rosqvist-Mattila

Criminal Law Protection of Paramedics and Related Needs for Change

Year

2025

Pages

57

The purpose of this Bachelor's thesis was to examine with the criminal protection of emergency medical personnel with emergency medical tasks. The first aim was to identify the types of violence experienced by emergency care personnel during their duties, and the penalties imposed on individuals who acted threateningly or violently towards them. The second aim was to examine the criminal law protection provided to emergency medical personnel under current legislation and to explore the legal protections available to paramedics in Sweden. The third aim was to find out how legislation should be amended in order to improve the protection of criminal law of emergency medical personnel.

The research method used in this thesis was legal dogmatics, i.e., law, which has been used to study current legislation, law drafting documents, court rulings, and legal literature. The subject of this thesis was limited to the out-of-hospital emergency care work and to paramedics, rescuers and first responders for emergency medical personnel. This thesis examined the forms of threats and violence experienced in emergency care tasks, key legislation in force in terms of the protection of criminal law of paramedics, and what kind of legislative changes are being made to improve the current protection of criminal law of paramedics. In addition, the thesis examined the extent to which paramedics exercised public authority and how the protection of criminal law of paramedics has been improved in Sweden.

The results found that paramedics most commonly experienced verbal violence, the most typical of which was sentencing in court for an illegal threat to day-fines. According to the legislation in force, paramedics are not covered by civil service protection, but common crime titles, such as illegal threats and assault, are applied to offences committed against them. In Sweden, emergency medical personnel moved to stronger criminal protection and there would be a need for a similar change in Finland as well. The proposals for improving the protection of criminal law of emergency medical personnel in this thesis are based on a draft Government proposal to Parliament for a law amending chapter 16 of the criminal law. The Government's proposal aims to improve the poor legal security of emergency medical personnel based on the legislative changes made in Sweden.

In conclusion, due to increased threats and violence situations, the protection of criminal law of paramedics is insufficient and requires changes considering that the primary job of paramedics, however, is to save lives. Further research proposals were the perceptions and experiences of paramedics going through the criminal process, and how to get paramedics to report more incidents of threat and violence they have experienced.

Keywords: emergency care, workplace violence, protection of criminal law, criminal law, public authority

Säädösluettelo

Kansalliset

Esitutkintalaki (805/2011)

Hallintolaki (434/2003)

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalve-
luista (980/2012)

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (3024/2003)

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöstä (559/1994)

Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006)

Lastensuojelulaki (417/2007)

Mielenterveyslaki (1116/1990)

Pelastuslaki (379/2011)

Perustuslaki (731/1999)

Poliisilaki (872/2011)

Rajavartiolaitoksen hallintolaki (577/2005)

Rikoslaki (39/1889)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalveluista (585/2017)

Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Tuomioistuinmaksulaki (1455/2015)

Työturvallisuuslaki (738/2002)

Valtion virkamieslaki (750/1994)

Kansainväliset

Brottsbalk (1962:700)

Ylikansalliset

Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18-19/1990, EIS)

Sisällys

1	Johdanto.....	8
1.1	Tavoitteet	9
1.2	Tutkimusmenetelmät	9
2	Ensihoitotyö	11
2.1	Ensihoitoa ohjaava lainsäädäntö	11
2.2	Ensihoidon toimintaympäristö.....	13
2.3	Julkisen vallan käyttö ensihoitotyössä	14
3	Väkivalta ensihoitotyössä	16
3.1	Ensihoitohenkilöstöön kohdistuvan väkivallan määrä ja sitä ennakoivat tekijät - tutkimus	16
3.2	Ensihoitajien kohtaama työpaikkaväkivalta -tutkimus.....	18
3.3	Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tilasto	21
3.4	Suomen pelastusalan liiton kyselytutkimus.....	23
3.5	Ammattiliittojen valtakunnallinen kyselytutkimus	24
4	Oikeuskäytäntö	26
4.1	Tuomioistuinten ratkaisuja	26
4.2	Käsittelyajat	28
4.3	Rangaistusseuraamukset ja oikeudenkäyntimaksut	30
5	Voimassa oleva lainsäädäntö	32
5.1	Suomen perustuslaki	32
5.2	Työturvallisuuslaki	33
5.3	Rikoslaki	34
5.3.1	Rikosoikeudellisen vastuun yleiset edellytykset	35
5.3.2	Vastuuvapausperusteet	36
5.3.3	Rangaistuksen määräämisestä ja rangaistuslajit	36
5.3.4	Rikoksista viranomaisia vastaan	37
5.3.5	Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset	38
5.3.6	Vapautteen kohdistuvista rikoksista	40
6	Toimenpiteet ensihoitajien rikosoikeudellisen suojan parantamiseksi	40
6.1	Ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja Ruotsissa	41
6.2	Aiemmat lakialoitteet ensihoitajien rikosoikeudellisen suojan parantamiseksi ...	42
6.3	Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset rikoslain 16 lukuun	43
6.4	Vaihtoehtoiset lakimuutokset	44
7	Yhteenveto ja pohdinta	45
7.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus	46
7.2	Johtopäätökset	48

7.3	Jatkotutkimus- ja kehitysehdotukset.....	50
Lähteet.....		51
Kuviot		57

1 Johdanto

Uhka- ja väkivaltatilanteet ovat lisääntyneet huomattavasti ensihoitoalalla viime vuosina¹. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan, minkälaisia uhka- ja väkivaltatilanteita ensihoitajat ovat kokeneet työtehtävillään. Tämän lisäksi tarkastellaan ensihoitajien rikosoikeudellista suojaa voimassa olevan lainsäädännön näkökulmasta sekä sitä, millä keinoin ensihoitajien rikosoikeudellista suojaa voitaisiin parantaa. Alan ammattiliitot, Tehy ja Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL, ovat jo vuosien ajan olleet huolissaan ensihoitajien turvallisuudesta ja ovat tämän vuoksi pyrkinet aktiivisesti saamaan muutosta ensihoitajien rikosoikeudelliseen suojaan. Rikosoikeudellisen suojan vahvistamisen keskiössä on se, että yhteiskunnallisella tasolla tehtäisiin selväksi, ettei ole hyväksyttävää, että auttajan roolissa toimiva joutuu uhkailun tai väkivallan kohteeksi. Tehy, SPAL, SEHL ja SSPL ovat tutkimuksissaan keränneet tietoa ensihoitajiin kohdistuneesta väkivallasta, ja näitä tutkimuksia hyödynnetään tässä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyössä keskitytään voimassa olevaan lainsäädäntöön siltä osin, kuin se oleellisesti liittyy ensihoitajan rikosoikeudelliseen suojaan. Tällä hetkellä ensihoitajilla ei ole laissa säädetty erillistä työnimikkeen tuomaa kattavampaa rikosoikeudellista suojaa, kuten esimerkiksi poliisien virkamiessuoja². Tähän on haettu muutosta jo vuodesta 2018 alkaen muutaman lakialoitteen myötä, mutta aloitteet ovat kuitenkin rauenneet. Vuonna 2023 ensihoitajien rikosoikeudellisen suojan muutostarve kirjattiin pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan, jossa on esitetty ensihoitajien työturvallisuuden parantamista lainsäädännöllisin keinoin³. Vuonna 2025 hallitus on tehnyt luonnoksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, jonka lainmuutosehdotusten mukaisesti ensihoitajien rikosoikeudellista suojaa pyritään parantamaan⁴.

Tämä opinnäytetyö on rajattu koskemaan sairaalan ulkopuolella tapahtuvaa ensihoitotyötä ja ensihoitotyöhön osallistuvaan ensihoitohenkilöstöön. Tässä työssä henkilöstöksi on rajattu ensihoitajat, pelastajat sekä ensivastehenkilöstö. Opinnäytetyön teoreettisissa lähtökohdissa esitellään mitä ensihoitotyö on, käyttäkö ensihoitajat julkista valtaa työtehtävillään sekä minkälaista väkivaltaa tehtyjen tutkimusten mukaan ensihoitotyössä on kohdattu.

¹ Terävä 2024.

² Tehy 2024.

³ Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58, 31.

⁴ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 1.

1.1 Tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä ensihoitohenkilöstön rikosoikeudelliseen suojaan ensihoitotehtävillä. Ensimmäisenä tavoitteena on kartoittaa, minkälaista väkivaltaa ensihoitohenkilöstö on kokenut ensihoitotehtävillä, sekä millaisia rangaistusseuraamuksia aiheutuu henkilölle, joka käyttäytyy uhkaavasti tai väkivaltaisesti ensihoitajaa kohtaan. Toisena tavoitteena on selvittää, minkälaisen rikosoikeudellisen suojan voimassa oleva lainsäädäntö tuo ensihoitohenkilöstölle sekä kartoittaa, minkälainen rikosoikeudellinen suoja ensihoitajilla on Ruotsissa. Kolmantena tavoitteena on selvittää, miten lainsäädäntöä tulisi muuttaa, jotta ensihoitohenkilöstön rikosoikeudellinen suoja paranisi. Opinnäytetyön keskiössä on erityisesti ajantasaisen lainsäädännön tarkastelu, sekä minkälaisia muutoksia lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja olisi samankaltainen kuin virkamiesten nauttima virkamiessuoja.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on käytetty oikeusdogmatiikkaa, eli lainoppia. Oikeusdogmatiikka on oikeustieteen keskeinen osa-alue, joka keskittyy voimassa olevan oikeuden tulkintaan oikeusongelmassa sekä sen systematisointiin, eli jäsentämiseen⁵. Sen tehtävänä on selvittää, mitä voimassa oleva oikeusnormi, eli esimerkiksi laki, sisältää. Oikeusnormista ei voi yksiselitteisesti sanoa mitä se on, koska se voi tarkoittaa niin lakikielistä ilmaisua kuin sen ilmaisun sisältöä tai niiden kahden yhdistelmää.⁶ Oikeusdogmatiikka tutkii voimassa olevaa oikeutta, sekä millainen merkitys lailla sekä muilla oikeuslähteillä, kuten lainvalmisteluasiakirjoilla ja EU-tuomioistuimen tai korkeimman oikeuden ratkaisuilla, on oikeuden tulkinnassa ja soveltamisessa.⁷ Systematisointi, eli voimassa olevan oikeuden jäsentäminen, on lainopin toinen keskeinen tehtävä. Se auttaa lain tulkittamisessa kehittämällä oikeudellista käsitejärjestelmää.⁸ Oikeusnormien avulla lainoppi pystyy oikeudenaloittain rakentamaan selkeää ja yhtenäistä oikeusjärjestelmää⁹.

Lainoppi on ensisijaisesti normatiivinen tieteenala, sillä se käsittelee oikeusnormeja ja niiden tulkintaa, jolloin siitä tuleva tieto on tieteellistä tietoa oikeusnormeista¹⁰. Se eroaa empiirisistä oikeustieteistä, kuten oikeussosiologiasta ja oikeushistoriasta, jotka tarkastelevat oikeutta yhteiskunnallisena ilmiönä¹¹. Lainoppi tuo julki kahdenlaisia väitteitä oikeusnormeista,

⁵ Husa & Mutanen & Pohjolainen 2010, 20.

⁶ Rautiainen & Kostianen & Kurki & Soinen & Määttä 2023, 3. Lainoppi ja oikeudellisen ratkaisun teoria. 3.1. Oikeudellisen ratkaisun anatomia; Hirvonen 2011, 23.

⁷ Hirvonen 2011, 22-23.

⁸ Husa & Mutanen & Pohjolainen 2010, 20.

⁹ Hirvonen 2011, 25.

¹⁰ Hirvonen 2011, 22.

¹¹ Husa & Mutanen & Pohjolainen 2010, 21-22.

joita ovat normikannanotot sekä tulkintakannanotot. Normikannanottoihin kuuluvat yksiselitteiset lauseet, joilla otetaan kantaa oikeusnormiin, joka kuuluu voimassa olevaan oikeuteen. Tulkintakannanotossa taas juonnetaan tulkintaa pidemmälle, jolloin voidaan tehdä tietynlainen väittäminen siitä mitä oikeusnormi pitää sisällään. Tulkintakannanotto pitää kuitenkin aina sisällään myös normikannanoton, mutta täsmentää oikeusnormien sisältöä.¹²

Oikeuslähdeoppi määrittää, minkälaisia lähteitä voi lainopin tulkintaan sekä systematisointiin käyttää. Nämä oikeuslähteet kuuluvat niihin perusteisiin, joista tulkinnan on lähdettävä liikkeelle. Oikeuslähdenormit taas määrittelevät sen, mikä on oikeuslähteiden hierarkia, etusijajärjestys ja painoarvo.¹³ Oikeusdogmatiikka nojaa voimassa olevaan lainsäädäntöön, oikeuskäytäntöön ja oikeuskirjallisuuteen, joiden pohjalta se muodostaa perusteltuja oikeudellisia kannanottoja. Yksittäinen säädösteksti voi olla hyvin moniselitteinen ja jäädä epäselväksi, jolloin apuna voidaan käyttää muita oikeuslähteitä.¹⁴

Oikeuslähteet voidaan jakaa kolmeen ryhmään niiden velvoittavuuden mukaan. Vahvasti velvoittavat oikeuslähteet ovat laki ja maantapa. Lakeihin kuuluvat kaikki eduskunnan säätämät lait ja asetukset, valtioneuvoston sekä ministeriön määräykset ja ohjeet sekä myös erilaiset kansainväliset sopimukset, jotka ovat saatettu voimaan kansallisella lailla. Suomen perustuslain (731/1999) 2 §:n 3 momentin mukaan, julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.¹⁵

Heikosti velvoittavat oikeuslähteet ovat lainvalmisteluasiakirjat sekä korkeimpien tuomioistuinten ennakkopäätökset. Vaikka ne eivät velvoita yhtä vahvasti kuin vahvasti velvoittavat oikeuslähteet, on myös heikosti velvoittaville oikeuslähteiden tulkinnalle annettava painoarvoa tehtäessä oikeudellista ratkaisua. Tuomioistuinratkaisujen velvoittavuus perustuu perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuuteen, eli samanlaiset tapaukset on ratkaistava samalla tavalla, ellei eri ratkaisuun ole perusteltua syytä.¹⁶ Sallitut oikeuslähteet ovat puolestaan esimerkiksi oikeustiede ja oikeusvertailvat sekä oikeushistorialliset argumentit, erilaiset viranomaisten sekä tieteen tuottama aineisto. Sallittuihin oikeuslähteisiin saa vedota ja se voi olla ratkaisevaa, mutta niiden poisjättöä ei tarvitse perustella, koska niitä ei ole annettu perustuslain osoittaman toimivallan nojalla.¹⁷ Oikeuslähdeopin tavoitteena on luoda järjestys, jolla voidaan turvata paras ratkaisu lainsoveltamisessa sekä jokaisen oikeuden ja oikeudenmukaisuuden toteutuminen yhteiskunnassa.¹⁸

¹² Hirvonen 2011, 22.

¹³ Hirvonen 2011, 41.

¹⁴ Husa & Mutanen & Pohjolainen 2010, 32-33.

¹⁵ Husa & Mutanen & Pohjolainen 2010, 33.

¹⁶ Rautiainen ym. 2023, 3. Lainoppi ja oikeudellisen ratkaisun teoria. 3.4. Oikeuslähdeoppi.

¹⁷ Husa & Mutanen & Pohjolainen 2010, 33; Rautiainen ym. 2023, 3. Lainoppi ja oikeudellisen ratkaisun teoria. 3.4. Oikeuslähdeoppi.

¹⁸ Husa & Mutanen & Pohjolainen 2010, 34.

2 Ensihoitotyö

Ensihoito on osa terveydenhuoltoa ja ensihoidolla tarkoitetaan sairaalan ulkopuolella tapahtuvaa hoitotyötä, jonka tarkoituksena on antaa kiireellistä hoitoa äkillisesti sairastuneelle tai loukkaantuneelle potilaalle sekä tarvittaessa potilaan kuljettaminen tarkoituksenmukaisimpaan hoitoyksikköön¹⁹. Ensihoidossa työskennellään yleensä työpareittain perustason tai hoitotason ambulansseissa²⁰. Ambulanssit päivystävät välittömässä lähtövalmiudessa ja hätäkeskus tai ensihoidon operatiivisesta johtamisesta vastaava ensihoidon kenttäjohtaja välittää ensihoitoyksikölle ensihoitotehtävät²¹.

Ensihoidon toimintaympäristö on omanlaisensa, haastava ja ennalta-arvaamaton. Haastavuutta lisää se, että ensihoitotehtävillä on saatavilla usein vain kahden henkilön resurssi.²² Ensihoitotyön haastavuus heijastuu siten, että ensihoitohenkilöstö kohtaa nykypäivänä yhä enenevässä määrin vakavia uhka- ja väkivaltatilanteita²³. Tyypillisimmin uhkatilanne koetaan sanallisesti, mutta myös fyysiset väkivaltatilanteet ovat valitettavan yleisiä²⁴. Tässä luvussa tutustutaan ensihoidon toimintaympäristöön ja tarkastellaan, käyttävätkö ensihoitajat julkista valtaa ensihoitotehtävillä, mikä liittyy olennaisesti korotettuun rikosoikeudelliseen suojaan.

2.1 Ensihoitoa ohjaava lainsäädäntö

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 39 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen ja Uudellamaalla HUS-yhtymän on järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Terveydenhuoltolain 40 §:n 1 momentin mukaisesti ensihoitopalvelun tehtäviä ovat esimerkiksi äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan hoidon tarpeen arviointi ja kiireellinen hoito ensisijaisesti terveydenhuollon hoitolaitoksen ulkopuolella, tarvittaessa potilaan kuljettaminen lääketieteellisesti arvioiden tarkoituksenmukaisimpaan hoitoyksikköön ja äkillisesti sairastuneen tai vammautuneen potilaan jatkohoitoon liittyvät siirrot, ensihoitovalmiuden ylläpitäminen sekä virka-avun antaminen poliisille, pelastusviranomaiselle, rajavartiolaitosviranomaisille ja meripelastusviranomaisille niiden vastuulla olevien tehtävien suorittamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädetyn lain (612/2021) 12 §:ssä on säädetty, ettei hyvinvointialue saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, jollei siitä lailla toisin säädetä eikä terveydenhuoltolain 40 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädettyjä palveluita, kuten äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen

¹⁹ Sosiaali- ja terveysministeriö 2025.

²⁰ van Reemst & Fischer 2019, 1870.

²¹ Fält & Telkki 2022, 31-36.

²² Bigham & Welsford 2015, 282.

²³ Suomen pelastusalan liitto 2020, 8.

²⁴ Tehy & SEHL & SPAL & SSPL 2020, 14-17.

potilaan hoidon tarpeen arviointia ja kiireellistä hoitoa sekä potilaan, hänen läheisensä ja muiden tapahtumaan osallisten ohjaamista psykososiaalisen tuen piiriin. Hyvinvointialue ei myöskään saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta terveydenhuoltolain 40 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua muuta palvelua kuin ensihoitopalvelun kokonaisvalmiuden ylläpitämistä eikä ensihoitopalvelusta vastaavan lääkärin tai kenttäjohtajan tehtäviä, jotka on hoidettava kaikilta osin virkasuhteessa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa ensihoitopalvelusta (585/2017) on säädetty ensihoitopalvelun yksiköistä ja henkilöstön koulutusvaatimuksista. Asetuksen 8 §:n 1 momentin mukaan ensihoitopalvelun yksiköllä tarkoitetaan ensihoitopalvelun operatiiviseen toimintaan kuuluvaa kulkuneuvoa ja sen henkilöstöä. Tällaisia ensihoitoyksiköitä ovat ambulanssit, erilaiset ensihoitoajoneuvot, lääkäri- ja lääkintähelikopterit sekä muut tarpeelliset kulkuneuvot. Asetuksen 8 §:n 2 momentin 1-3 kohdissa on säädetty ensihoitohenkilöstön vähimmäiskoulutusvaatimus. Asetuksen mukaisesti ensivasteyksikön henkilöstöllä tulee olla vähintään kahdella henkilöllä ensivastetoimintaan soveltuva koulutus. Soveltuvia koulutuksia järjestävät esimerkiksi Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK), Suomen Punainen Risti (SPR) sekä Suomen Meripelastusseura (SMPS)²⁵. Terveydenhuoltolain 40 §:n 2 momentin mukaisesti ensivastetoiminnalla tarkoitetaan hätäkeskuksen kautta hälytettävää ensivasteyksikköä, joka on muu kuin ambulanssi, kuten pelastustoimen paloauto tai sopimuspalokunnan yksikkö²⁶. Lain mukaan ensivasteyksikön tehtävä on lyhentää äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan tavoittamisviivettä ja aloittaa hätäensiavun antaminen.

Ensihoitopalvelusta annetun asetuksen 8 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisesti perustason ensihoitoyksikössä ainakin toisen ensihoitajan on oltava terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on ensihoitoon suuntautuva koulutus ja toisen ensihoitajan tulee olla vähintään joko terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö tai pelastajatutkinnon taikka sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut henkilö. Hoitotason ensihoitoyksikössä ainakin toisella ensihoitajalla on oltava ensihoidon ammattikorkeakoulututkinto (ensihoitaja AMK) taikka oltava terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu laillistettu sairaanhoitaja, joka on suorittanut hoitotason ensihoitoon suuntaavan vähintään 30 opintopisteen laajuisen opintokokonaisuuden. Hoitotason ensihoitoyksikössä toisen ensihoitajan on oltava vähintään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö tai pelastajatutkinnon taikka sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut henkilö.

²⁵ Fält & Telkki 2022, 32.

²⁶ Fält & Telkki 2022, 33.

2.2 Ensihoidon toimintaympäristö

Ensihoitotyö on luonteeltaan päivystysluonteista hoitotyötä. Ensihoidon toimintaympäristön ja ensihoitotehtävyyppien myötä ensihoidon työnkuva muistuttaa poliisin, pelastustoimen sekä muun turvallisuusalan työtä. Ensihoidon tehtävyyppinä on paljon erilaisia ja ensihoitotehtävät voivat vaihdella sydänpysähdyksestä, hengitysvaikeuksista tai vanhuksen yleistilan laskusta aina väkivaltatilanteisiin tai sosiaaliseen hätään asti.²⁷ Ensihoitajat ovat kiireellisen hoidon ja hoidon tarpeen arvioinnin asiantuntijoita, ja he kykenevät toteuttamaan henkeä pelastavaa hoitoa. Ensihoitajan työ edellyttää nopeaa päätöksentekokykyä, avun tarpeessa olevan henkilön tunnistamista sekä osaamista erilaisten hoitotoimenpiteiden suorittamisessa.²⁸

Ensihoitajan työpisteenä voi olla esimerkiksi perustason tai hoitotason ensihoitoyksikkö tai lääkintähelikopteri²⁹. Perustason ensihoitoyksikön tarkoituksena on tehdä kattava tilanarvio, tarvittaessa aloittaa henkeä pelastava hoito, kuten elvytystoimenpiteet, sekä toteuttaa lääkehoitoa luonnollista reittiä pitkin. Hoitotason ensihoitoyksikössä on valmiudet hoitaa potilasta tehostetun hoidon tasoisesti, joka sisältää vaativan lääkehoidon ja toimenpiteet.³⁰ Työvuoron aikana ensihoitajan työympäristö voi vaihdella useasti, ja ensihoitaja voi kohdata ensihoitoa tarvitsevan potilaan esimerkiksi potilaan kotona, maantiellä tai julkisessa tilassa³¹. Ensihoitaja kohtaa työssään useita erilaisia psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia kuormitustekijöitä. Tällaisia kuormitustekijöitä ovat esimerkiksi odottamattomat ja nopeasti muuttuvat tilanteet (psyykkinen), epäsäännöllinen työaika sekä väkivallan uhka (fyysinen) ja ongelmat tiimityössä (sosiaalinen).³²

Ensihoitajat kohtaavat työtehtävillään työpaikkaväkivaltana³³ eri asteisia uhka- tai väkivaltatilanteita. Ensihoidon toimintaympäristölle ominaista on se, että ensihoitajat työskentelevät ensihoitajille entuudestaan tuntemattomissa olosuhteissa, kuten potilaiden kodeissa, suuressa väkijoukossa, puutteellisilla ennakkotiedoilla tai päihteiden vaikutuksen alaisen henkilön läheisyydessä. Tällainen työympäristö lisää ensihoitajien riskiä kohdata työtehtävillään uhka- tai väkivaltatilanteita. Uhka- ja väkivaltatilanteet vaativat ensihoitajalta ennakointia, jotta henkisten ja fyysisten haittavaikutusten määrä jää vähäiseksi. Uhka- ja väkivaltatilanteista voi koitua ensihoitajalle erilaisia fyysisiä vammoja. Kohdattu uhka- tai väkivaltatilanne voi

²⁷ Määttä & Harve-Rytsälä 2021, 15.

²⁸ Teperi 2021, 898.

²⁹ Teperi 2021, 898.

³⁰ Fält & Telkki 2022, 33.

³¹ Teperi 2021, 898.

³² Teperi 2021, 900.

³³ Työpaikkaväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jota kohdataan työtehtävää suorittaessa. Työpaikkaväkivaltaa on esimerkiksi sanallinen väkivalta, uhkailu tai pahoinpitely ja työpaikkaväkivalta vaarantaa työntekijän turvallisuutta sekä on uhaksi työntekijän terveydelle ja hyvinvoinnille. (Fält & Telkki 2022, 80)

olla ensihoitajalle myös traumatisoivia, joka saattaa näkyä jopa työkyvyttömyytenä.³⁴ Traumatisoivan tilanteen jälkeen voidaan järjestää purkukokous (defusing) sekä psykologinen jälkipuinti (debriefing). Defusing on lyhyt ohjattu jälkipurkukeskustelu, joka järjestetään välittömästi stressitapahtuman jälkeen tai tapahtuman vielä ollessa käynnissä. Debriefing on 1-3 vuorokautta stressitapahtuman jälkeen järjestettävä ohjattu jälkipurkukeskustelu, jossa annetaan muun muassa stressineuvontaa sekä käsitellään tapahtumaa ja sen herättämiä tunteita.³⁵ Ensihoitotyössä kohdattu uhka- tai väkivaltatilanne on sellainen tapahtuma, jonka käsittelyssä ohjattu jälkipurkukeskustelu on koettu tarpeelliseksi. Työnantajan tulisikin varmistaa, ettei traumaattisen kokemuksen kohdannut työntekijä jää tapahtuman jälkeen yksin. Työntekijällä on aina oikeus pyytää jälkipurkukeskustelun järjestämistä.³⁶

2.3 Julkisen vallan käyttö ensihoitotyössä

Julkisen vallan käyttö käsitteenä on hyvin avoin. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Julkisen vallan perinteinen määritelmä on, että se on yksipuolista, sopimuksetonta määräämistä oikeushenkilöiden sekä luonnollisten henkilöiden eduista, oikeuksista sekä velvollisuuksista. Vaikka tämä määritelmä on edelleen käyttökelpoinen, on tärkeää huomioida, että julkisen vallan merkitys voi vaihdella eri perusoikeuksien yhteydessä. Siksi julkisen vallan käyttöä on arvioitava aina tapauskohtaisesti, kunkin tilanteen kontekstissa.³⁷ Se mikä ratkaisee, onko kyseessä julkisen vallan käyttö, riippuu siitä, onko henkilöllä joka kyseistä asiaa suorittaa, lakiin perustuva toimivalta vaikuttaa toisen henkilön oikeuksiin ja niiden toteutumiseen³⁸. Toisaalta oikeuskirjallisuudessa todetaan myös, että julkisen vallan käyttöä ei voida olennaisesti määritellä ainoastaan sillä ”kuka tekee”, vaan tärkeä kysymys on myös siinä ”mitä tehdään”³⁹.

Julkisen vallan käyttö kuuluu perustuslakivaliokunnan kehittämän virkamieshallinnon periaatteen mukaan vain viranomaisille sekä virkamiehille.⁴⁰ Rikoslain (39/1889) 40 luvun 11 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa esimerkiksi valtioon, hyvinvointialueeseen, hyvinvointiyhtymään tai kuntaan taikka laitokseen. Samaisen 1 momentin 3 kohdan mukaan julkisyhteisön työntekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka on työsopimussuhteessa lain 1 kohdassa mainittuun julkisyhteisöön. Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta on mainittu, että huomattava osa julkisen sektorin ensihoitohenkilöstöstä ovat työsuhteisia.

³⁴ Fält & Telkki 2022, 79.

³⁵ Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 62.

³⁶ Fält & Telkki 2022, 105.

³⁷ Husa & Pohjalainen 2014, 74-75.

³⁸ Nykänen, 2020, 441.

³⁹ Husa & Pohjalainen 2014, 69.

⁴⁰ Husa & Pohjalainen 2014, 67-68.

Tällöin kyseessä on julkisyhteisön työntekijä, jota ei rikoslain 16 luvun 20 §:ssä mainituissa soveltamisaläsäännöksissä rinnasteta virkamieheen. Hyvinvointialueiden pelastuslaitosten pelastajat ovat puolestaan viranhaltijoita, jotka rinnastetaan virkamieheen.⁴¹

Perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle. Hallituksen esityksessä Eduskunnalle uudeksi Suomen hallitusmuodoksi on kuvattu merkittävän julkisen vallan käytön olevan muun muassa itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja⁴². Samaisen 124 §:n mukaan julkisia hallinto-tehtäviä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, eikä vaarana perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon periaatteita, vaikka edellä mainittu virkamieshallinnon periaate asettaakin jyrkän lähtökohdan julkisen vallan käyttäjälle⁴³. Perustuslain esitöissä on todettu, että perustuslakivaliokunnan mukaan julkista valtaa ja julkisia tehtäviä voidaan antaa rajoitetusti muillekin kuin virkamiehille, mikäli perustuslakivaliokunnan asettamat ehdot täyttyvät⁴⁴. Tarkoituksenmukaisuusvaatimus 124 §:ssä voi täytyä palveluiden tuottamisen, kuten ensihoidon järjestämisen, kohdalla helpommin kuin esimerkiksi yksilön oikeuksia koskevan päätöksenteon kohdalla⁴⁵.

Ensihoitajat eivät pääsääntöisesti käytä työtehtävillään julkista valtaa, mutta tässäkin on poikkeuksia⁴⁶. Rikoslain 40 luvun 11 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisesti julkista valtaa käytetään silloin kun lain tai asetuksen nojalla annetaan toista velvoittavia määräyksiä tai päätöksiä, jotka koskevat toisen etua, oikeutta tai velvollisuutta. Lisäksi julkista valtaa käytetään tilanteissa, joissa osallistutaan edellä mainittujen päätösten valmisteluun esimerkiksi laatimalla selvityksiä, ottamalla näytteitä tai suorittamalla tarkastuksia viranomaisen toimeksiantosta. Julkisen vallan käyttö siis ei ole aina esimerkiksi kirjallista hallintopäätösten tekoa, vaan se on myös tosiasiallista⁴⁷. Lakiin tai asetukseen perustuen, toisen etuihin, oikeuksiin tai velvollisuuksiin puuttuminen, ilman erillistä päätöstä asiasta, on tosiasiallista julkisen vallan käyttöä⁴⁸.

Ensihoidon julkisen vallan käyttö tulee esille lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyn (703/2023) 54 §:n 2 momentin nojalla, jossa säädetään terveydenhuollon palveluntarjoajan oikeudesta saada ja luovuttaa potilastietoja hoidon turvaamiseksi, jos kyseessä on esimerkiksi tajuton potilas. Julkisen vallan käyttöä on myös tilanteessa, jossa

⁴¹ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 7-9.

⁴² HE 1/1998 vp, 179. Merkittäviin julkisen vallan käyttäjiin lukeutuu esimerkiksi poliisi.

⁴³ Husa & Pohjolainen 2014, 68.

⁴⁴ HE 1/1998 vp, 61.

⁴⁵ Giordani & Kava 2019, 11.

⁴⁶ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 52.

⁴⁷ Nykänen 2020, 441.

⁴⁸ Viljanen 2023, 899.

lastensuojelulain (417/2007) 25 §:n nojalla ensihoitaja on velvoitettu tekemään lastensuojeluilmoitus hyvinvointialueelle salassapitosäännösten estämättä lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen sitä edellyttää. Sama pätee myös iäkkäisiin henkilöihin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluiden (980/2012) annetun lain 25 §:n mukaan, joka velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilöä tekemään ilmoituksen iäkkäistä henkilöstä, joka on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan. Ensihoidon hoitamalla asiakkaalla on myös oikeus kieltäytyä hoidosta, vaikka se olisi hänelle vaaraksi. Ensihoito voi hoitaa tällaista asiakasta ainoastaan siinä tapauksessa, jos mielenterveyslain (1116/1990) 8 §:n mukaiset tahdosta riippumattoman hoidon kriteerit täyttyvät.⁴⁹ Ensihoidon henkilöstö on myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 20 §:n mukaan rikosoikeudellisessa virkavastuussa, jota kautta ensihoidon henkilöstön voisi rinnastaa rikoslain 16 luvun 20 §:n soveltamisalassäännöksen kautta 16 luvun 1-3 §:n, virkamiehen väkivaltaista vastustamista, virkamiehen vastustamista sekä haitantekoa virkamiehelle, mukaisissa teoissa virkamieheen⁵⁰.

3 Väkivalta ensihoitotyössä

Ensihoitajien kokemat uhka- ja väkivaltatilanteet ovat huolenaihe Suomessa, mutta aiheesta on tehty kuitenkin vain vähän akateemisia tutkimuksia⁵¹. Ensihoitotehtävillä koettujen uhka- ja väkivaltatilanteiden raportointi viranomaisille on ollut vähäistä⁵². Uhka- ja väkivaltatilanteiden raportoinnin vähyyteen saattaa vaikuttaa se, että kyseisten tilanteiden omaksutaan kuuluvan ensihoitotyön työnkuvaan ja koettujen uhkatilanteiden vakavuutta vähätellään⁵³.

Opinnäytetyössä hyödynnetty tieto ensihoitajien kokemista uhka- ja väkivaltatilanteista on peräisin tieteellisistä tutkimuksista, pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tekemästä selvityksestä sekä ensihoitajien eri ammattiliittojen, Sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestö Tehy ry:n (Tehy), Suomen Ensihoitoalan Liitto SEHL ry:n (SEHL), Suomen Pelastusalan Ammattilaiset SPAL ry:n (SPAL) ja Suomen Sopimuspalokuntien Liitto SSPL ry:n (SSPL), tekemistä kyselytutkimuksista.

3.1 Ensihoitohenkilöstöön kohdistuvan väkivallan määrä ja sitä ennakoivat tekijät -tutkimus

Vuonna 2024 julkaistussa tutkimuksessa tutkittiin ensihoitotyössä koetun väkivallan määrää ja väkivaltaa ennakoivia tekijöitä. Tutkimuksessa käytetyt tiedot oli kerätty kesäkuun ja

⁴⁹ Naarajärvi & Telkki 2019, 110.

⁵⁰ Luonnon hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 10.

⁵¹ Suokonautio & Kouvonen & Nordquist 2023, 2.

⁵² Jäntti & Nordquist 2022, 518.

⁵³ Mausz & Donnelly 2023, 2.

marraskuun välisenä aikana vuonna 2018 kolmelta hyvinvointialueelta.⁵⁴ Ensihoitotehtävien yhteismäärä oli 40 263, joista 297 ensihoitotehtävällä ensihoitohenkilöstö raportoi koetusta väkivallasta⁵⁵. Koettu väkivalta oli fyysistä, sanallista ja seksuaalista, eikä ensihoitohenkilöstöllä ollut välttämättä ennalta tietoa mahdollisesta väkivallan uhasta. Tutkimuksen mukaan ensihoitotehtävillä koettuja uhka- ja väkivaltatilanteita on tutkittu vähän ja koetuista tilanteista raportoidaan harvoin. Ensihoitohenkilöstön kokemat uhka- ja väkivaltatilanteet aiheuttavat vakavia seuraamuksia kuten (posttraumaattista) stressireaktiota, masennusta, ahdistusta ja jopa alentunutta empatiakykyä potilaita kohtaan.⁵⁶

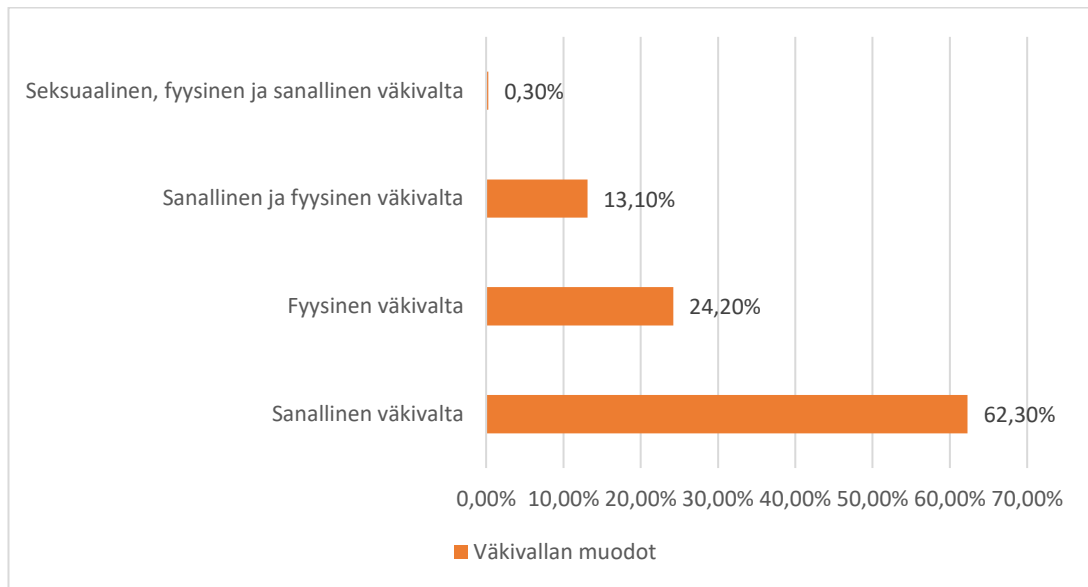
Tutkimuksessa raportoitiin, että suurin osa (83,2 %) väkivaltatapauksista on koettu hoitotason ensihoitoyksikössä, joista osa (12,9 %) potilaista päätyi poliisien kiinniottamaksi. Alla olevassa kuviossa 1 esitetään, minkälaisia uhka- ja väkivaltatilanteita ensihoitajat ovat kohdanneet. Tutkimuksen mukaan eniten koettiin sanallista väkivaltaa (62,3 %), mutta myös fyysistä väkivaltaa (24,2 %), näiden yhdistelmää (13,1 %) sekä seksuaalisen, fyysisen ja sanallisen väkivallan yhdistelmää (0,3 %). Yleisin väkivallan tekijä oli potilas (98 %), muiksi tekijöiksi mainittiin perheenjäsenet (1 %) sekä ohikulkijat (1 %). Suurimmaksi osaksi väkivalta tapahtui kotiympäristössä (34,7 %) tai ambulanssissa (15,5 %) ja melkein joka kolmannella tehtävällä (40,7 %) oli poliisi läsnä tai poliisi pyydettiin tapahtumapaikalle. Suurin osa (62 %) väkivaltaisesti käyttäytyvistä potilaista oli ikäryhmässä 15-64 vuotta, mediaani-ikä ollessa 53 vuotta. Tutkimuksen mukaan väkivaltaista käytöstä ilmeni enemmän kaupunkialueilla sekä alkoholin (30,3 %) vaikutuksen alaisilta potilailta. Väkivaltaa koettiin myös esimerkiksi psykoottisilta potilailta sekä pään vamman saaneiden henkilöiden toimesta. Myös vuorokauden aika ja viikonpäivä vaikutti koetun väkivallan määrään. Ensihoitohenkilöstö koki eniten väkivaltaa yöaikaan perjantaisin ja lauantaisin väkivallan toteuttajan ollessa yleisimmin mies.⁵⁷

⁵⁴ Paulin & Lahti & Riihimäki & Hänninen & Vesanen & Koivisto & Peltonen 2024, 3.

⁵⁵ Paulin ym. 2024, 1.

⁵⁶ Paulin ym. 2024, 2.

⁵⁷ Paulin ym. 2024, 5-6.

Kuvio 1: Väkivallan muodot Paulin ym. tutkimuksen mukaan⁵⁸

Tutkimuksessa todetaan, että väkivaltatapaukset koetaan olevan osa työtä sekä niistä raportointi koetaan työlääksi, jonka vuoksi niistä ei välttämättä tehdä ilmoitusta⁵⁹. Välillä ensihoitohenkilöstö sai ennakkotietona kohdepotilaan väkivaltataustan, mutta välillä ensihoitohenkilöstö meni potilaan luokse ilman ennakkotietoa väkivallan uhasta. Vaikka poliisi oli paikalla osassa ensihoidon uhka- ja väkivaltatilanteita sisältävistä tehtävistä, koki ensihoitohenkilöstö kuitenkin yllättävää väkivaltaa poliisin läsnäolosta huolimatta. Näin ollen edes poliisi ei pysty turvaamaan ensihoitohenkilöstölle täysin turvallista työympäristöä. Vaikka tutkimus osoittaa väkivallan olevan ensihoitotyössä harvinaista, on se kuitenkin sattumanvaraista ja yllättävää.⁶⁰

3.2 Ensihoitajien kohtaama työpaikkaväkivalta -tutkimus

Vuonna 2022 julkaistussa tutkimuksessa tutkittiin ensihoitajien kohtaamaa työpaikkaväkivaltaa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, ovatko koetut työpaikkaväkivaltatilanteet työntekijä- tai sijaintilähtöisiä, minkälaista työpaikkaväkivaltaa ensihoitajat kokevat ja kuinka usein, minkälaisiin tilanteisiin työpaikkaväkivaltatapaukset liittyvät sekä minkälaisia seurauksia koettu väkivalta aiheutti ensihoitajille.⁶¹

Tutkimuksen tiedonkeruu toteutettiin kyselytutkimuksena tammikuun ja helmikuun välisenä aikana vuonna 2021 ja tutkimukseen osallistui ensihoitajia yhteensä yhdestätoista

⁵⁸ Paulin ym. 2024, 5.

⁵⁹ Paulin ym. 2024, 6.

⁶⁰ Paulin ym. 2024, 7.

⁶¹ Jäntti & Nordquist 2022, 514.

organisaatiosta. Osallistuneet organisaatiot olivat Etelä-Karjalan sairaanhoitopiiri, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Etelä-Savon sairaanhoitopiiri, Itä-Uudenmaan pelastuslaitos, Kainuun sairaanhoitopiiri, Keksi-Suomen pelastuslaitos, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos, Oulu-Koillismaan pelastuslaitos, Pohjois-Savon pelastuslaitos, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri sekä Päijät-Hämeen sairaanhoitopiiri.⁶²

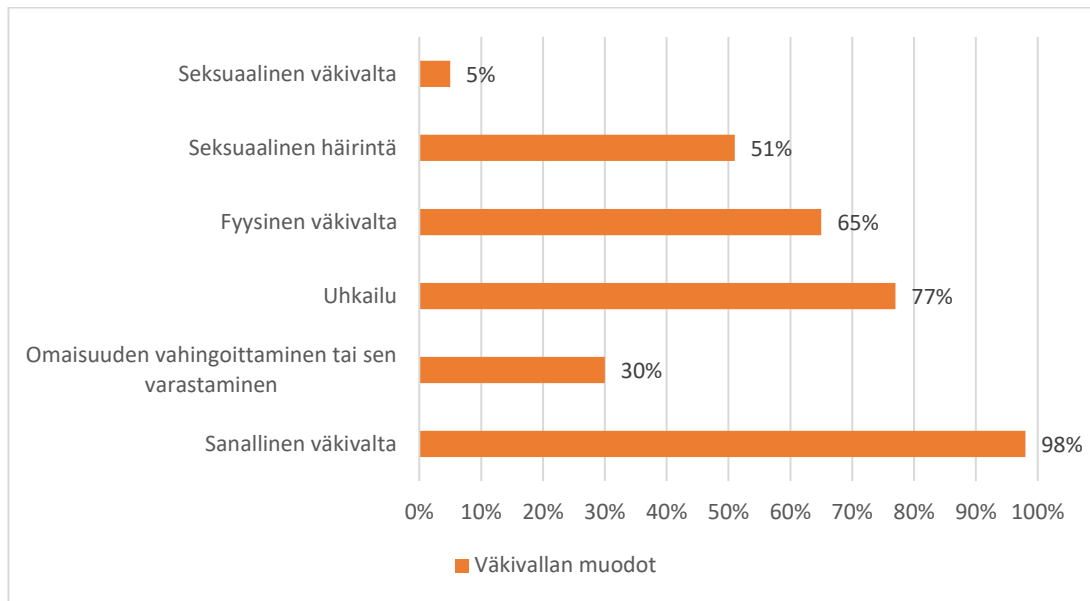
Kyselyyn vastasi yhteensä 314 ensihoitajaa, joista yli puolet oli miehiä (54 %). Tuloksien mukaan naiset olivat kohdanneet enemmän (93 %) työpaikkaväkivaltaa kuin miehet (86 %). Suurimmassa osassa väkivallan tekijä oli asiakas tai potilas (98 %), mutta väkivaltaa koettiin myös kollegan taholta (15 %). Työpaikkaväkivaltaa koettiin enemmän kaupunkiolosuhteissa (93 %) kuin maaseudulla tai haja-asutusalueella (83 %). Yhteensä 89 % vastaajista kertoi kokeneensa väkivaltaa työtehtävällä tai työpaikallaan.⁶³

Alla olevassa kuviossa 2 esitetään, minkälaisia uhka- ja väkivaltatilanteita tutkimukseen vastanneet ensihoitajat ovat kohdanneet. Koetut väkivallan muodot olivat sanallinen väkivalta (98 %), omaisuuden vahingoittaminen tai sen varastaminen (30 %), uhkailu (77 %), fyysinen väkivalta (65 %), seksuaalinen häirintä (51 %) ja seksuaalinen väkivalta (5 %). Lähes jokainen vastaaja (98 %) oli kohdannut työssään sanallista väkivaltaa ja osa vastaajista (41 %) kertoi kokeneensa sitä kuukausittain. Eniten sanallista väkivaltaa koettiin potilaan (98 %) ja omaisen (76 %) toimesta ja sanalliseen väkivaltaan liittyi usein myös alkoholin käyttöä (97 %). Sanalliset väkivaltatapaukset tapahtuivat suurimmaksi osaksi kohdeosoitteessa (97 %) tai ambulanssissa (64 %). Vain osa (22 %) kertoi tehneensä kokemastaan sanallisesta väkivallasta virallisen raportin tai ilmoituksen viranomaiselle.⁶⁴

⁶² Jäntti & Nordquist 2022, 514.

⁶³ Jäntti & Nordquist 2022, 514-515.

⁶⁴ Jäntti & Nordquist 2022, 515.

Kuvio 2: Väkivallan muodot Jäntin & Nordquistin tutkimuksen mukaan⁶⁵

Omaisuuden vahingoittamista tai varastamista oli kohdannut lähes kolmannes (30 %) vastaajista, ja tällaista toimintaa kohdattiin eniten ambulanssissa (87 %), mutta myös kohdeosoitteessa (50 %) sekä yöaikaan kello 00-06 (50 %). Lähes puolet (49 %) vastaajista kertoi tehneensä tapahtuneesta joko virallisen raportin tai ilmoituksen viranomaiselle.⁶⁶

Yli kolme neljäsosaa vastaajista (77 %) kertoi kohdanneensa uhkailua työtehtävällä. Naiset kertoivat kokeneensa uhkailua enemmän (80 %) kuin miehet (74 %). Lähes kaikki (96 %) olivat kohdanneet uhkailua potilaan tai asiakkaan toimesta, mutta iso osa (65 %) koki uhkailuja myös omaisen aiheuttamana. Alkoholin käytöllä oli osuutta huomattavassa osassa (90 %) uhkailuja. Tyypillisimmin uhkailuja koettiin kohdeosoitteessa (96 %), ambulanssissa (67 %) sekä yöaikaan kello 00-06 (47 %). Vain osa (26 %) vastaajista kertoi tehneensä tapahtuneesta joko virallisen raportin tai ilmoituksen viranomaiselle.⁶⁷

Yli puolet (65 %) vastaajista kertoi joutuneensa fyysisen väkivallan uhriksi, joista miesten osuus (67 %) oli hieman suurempi kuin naisten osuus (63 %). Lähes kaikki fyysinen väkivalta tapahtui potilaan tai asiakkaan toimesta (99 %), mutta osa vastaajista (22 %) kertoi väkivaltaa tapahtuneen myös omaisen toimesta. Vastaajat kokivat, että alkoholi oli osallisena suuressa osassa (84 %) koetuista fyysisen väkivallan tapauksista. Fyysistä väkivaltaa kohdattiin eniten kohdeosoitteessa (91 %), ambulanssissa (73 %) sekä iltaisin kello 18-24 (52 %), mutta myös yöaikaan kello 00-06 (38 %). Hieman yli puolet (53 %) fyysistä väkivaltaa kokeneista vastaajista

⁶⁵ Jäntti & Nordquist 2022, 516.

⁶⁶ Jäntti & Nordquist 2022, 515.

⁶⁷ Jäntti & Nordquist 2022, 516.

kertoi tehneensä tapahtuneesta joko virallisen raportin tai ilmoituksen viranomaiselle. Osalle vastaajista (6 %) fyysinen väkivalta oli aiheuttanut sairauspoissaoloja.⁶⁸

Hieman yli puolet (51 %) vastaajista kertoi kohdanneensa työtehtävällään seksuaalista häirintää, joista suurin osa oli naisia (74 %), mutta myös osa miehistä (29 %) kertoi joutuneensa seksuaalisen häirinnän kohteeksi. Suurimmaksi osaksi seksuaalista häirintää kerrottiin aiheutuneen sekä asiakkaan (93 %) että sivullisen tai ulkopuolisen henkilön (35 %) toimesta ja vastaajien mielestä alkoholilla koettiin olevan huomattavaa osuutta tapahtuneeseen (90 %). Seksuaalista häirintää kohdattiin kohdeosoitteessa (87 %), ambulanssissa (73 %) sekä iltaisin kello 18-24 (46 %) ja yöaikaan kello 00-06 (41 %). Hyvin pieni osa seksuaalista häirintää kohdanneista vastaajista (8 %) kertoi tehneensä tapahtuneesta joko virallisen raportin tai ilmoituksen viranomaiselle. Pieni osa vastaajista (5 %) kertoi joutuneensa seksuaalisen väkivallan kohteeksi ja useimmiten (85 %) aiheuttajana oli potilas tai asiakas.⁶⁹

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että vastaajien mukaan ensihoitotehtävillä koetut uhka- ja väkivaltilanteet ovat aiheuttaneet vihaa ja stressiä. Vastaajat kokivat myös esimerkiksi pelkotiloja (27 %), ahdistuneisuutta (37 %), fyysisiä oireita (10 %) sekä unettomuutta ja uniongelmia (10 %). Iso osa vastaajista ei kokenut tarvetta jälkipurkukeskustelulle uhka- ja väkivaltilanteen jälkeen, ja yli puolelle vastaajista (67 %) tarjottiin mahdollisuutta osallistua jälkipurkukeskusteluun. Seksuaalisen häirinnän tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneista vastaajista vain osalle (36 %) oli tarjottu mahdollisuutta jälkipurkukeskusteluun, mutta yksikään vastaaja ei ollut tätä saanut.⁷⁰

3.3 Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tilasto

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto julkaisi maaliskuussa 2024 vuoden 2023 tilaston ensihoitopalveluiden uhka- ja väkivaltilanteista. Uhka- ja väkivaltilanteita tilastoitiin Helsingistä, Länsi-Uudeltamaalta, Keski-Uudeltamaalta, Itä-Uudeltamaalta, Kanta-Hämeestä, Päijät-Hämeestä, Keski-Suomesta, Pirkanmaalta, Pohjois-Savosta, Pohjois-Karjalasta, Keski-Pohjanmaalta, Etelä-Savosta, Etelä-Pohjanmaalta, Pohjanmaalta, Pohjois-Pohjanmaalta sekä Etelä-Karjalasta.⁷¹

Yhteensä uhka- ja väkivaltilanteita ilmoitettiin 363 kappaletta, joka tarkoitti keskiarvoisesti uhka- tai väkivaltilannetta joka 1753 ensihoitotehtävällä kun tehtäviä oli yhteensä 636 303. Suurin määrä oli tapahtunut Helsingissä (48 kappaletta), Länsi-Uudellamaalla (35 kappaletta), Pohjois-Savossa (35 kappaletta) ja Keski-Uudellamaalla (33 kappaletta). Kaikista eniten

⁶⁸ Jäntti & Nordquist 2022, 516-517.

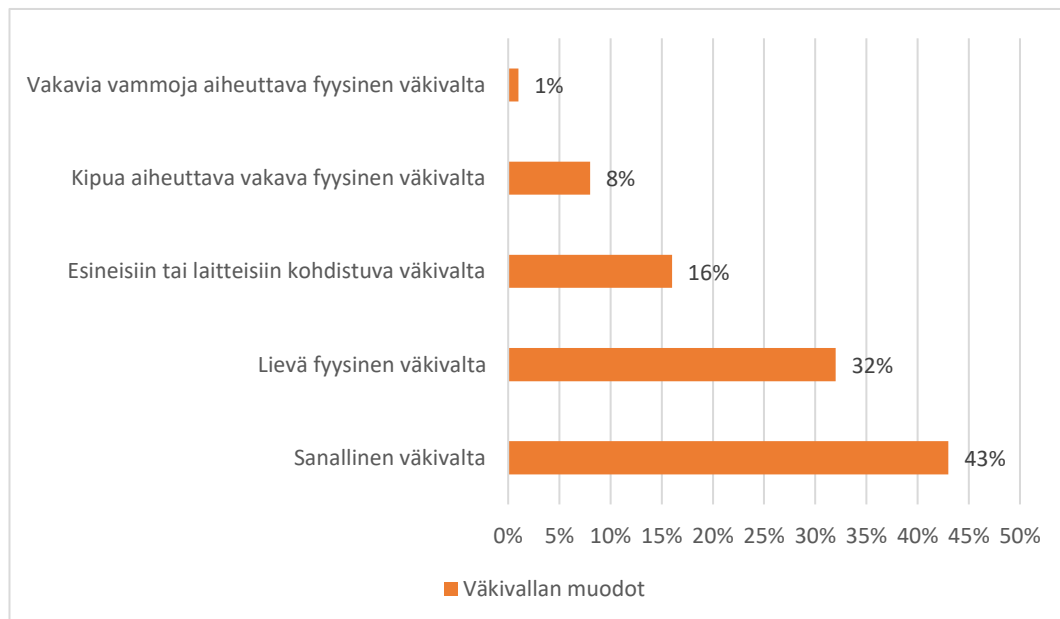
⁶⁹ Jäntti & Nordquist 2022, 517.

⁷⁰ Jäntti & Nordquist 2022, 517.

⁷¹ Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2024, 2.

ensihoito kohtasi uhka- ja väkivaltatilanteita potilaan/asiakkaan toimesta (87 %). Muita tekijöitä olivat omainen (4 %), ulkopuolinen (4 %) tai muu taho (5 %).⁷²

Huomattava osa uhka- ja väkivaltatilanteista tapahtui ambulanssissa (38 %), tehtäväkoh- teessa, joka on yksityisessä asunnossa (30 %) tai ulkona (14 %). Ennakkotietoa mahdollisesta väkivallan uhasta ei ollut suurimassa osassa tilanteista (85 %). Sanallinen väkivalta oli tyypil- lin ilmenemismuoto (43 %). Alla olevassa kuviossa 3 on esitelty pelastuslaitosten kumppanuus- verkoston tilaston väkivallan muodot. Muita väkivallan tekotapoja oli lievä fyysinen väkivalta (32 %), esineisiin tai laitteisiin kohdistuva väkivalta (16 %), kipua aiheuttava vakava fyysinen väkivalta (8 %) sekä vakava vammoja aiheuttava fyysinen väkivalta (1 %). Sanallista väkivaltaa oli eniten Länsi-Uudellamaalla (29 kappaletta), esineisiin tai laitteisiin kohdistuvaa väkivaltaa oli eniten Helsingissä (14 kappaletta), lievää fyysistä väkivaltaa oli eniten Helsingissä (25 kap- paletta), kipua aiheuttavaa vakavaa fyysistä väkivaltaa oli eniten Pohjois-Pohjanmaalla (12 kappaletta) ja vakavia vammoja aiheuttavaa fyysistä väkivaltaa oli eniten Itä-Uudellamaalla (2 kappaletta).⁷³ Yhteensä tapauksista tehtiin 814 ilmoitusta, joka sisälsi muun muassa ilmoi- tuksen työnantajalle (44 %), poliisiin konsultoinnin (14 %) sekä rikosilmoituksen tekemisen po- liisille (1 %).

Kuvio 3: Väkivallan muodot pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tilaston mukaan⁷⁴

Tekijän sukupuoli oli tyypillisimmin mies (74 %) ja suurimmassa osassa tilanteita tekijä oli päihtynyt (76 %). Eniten uhka- ja väkivaltatilanteita päihtymyksen vuoksi koettiin Helsingissä

⁷² Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2024, 2-5.

⁷³ Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2024, 12-21.

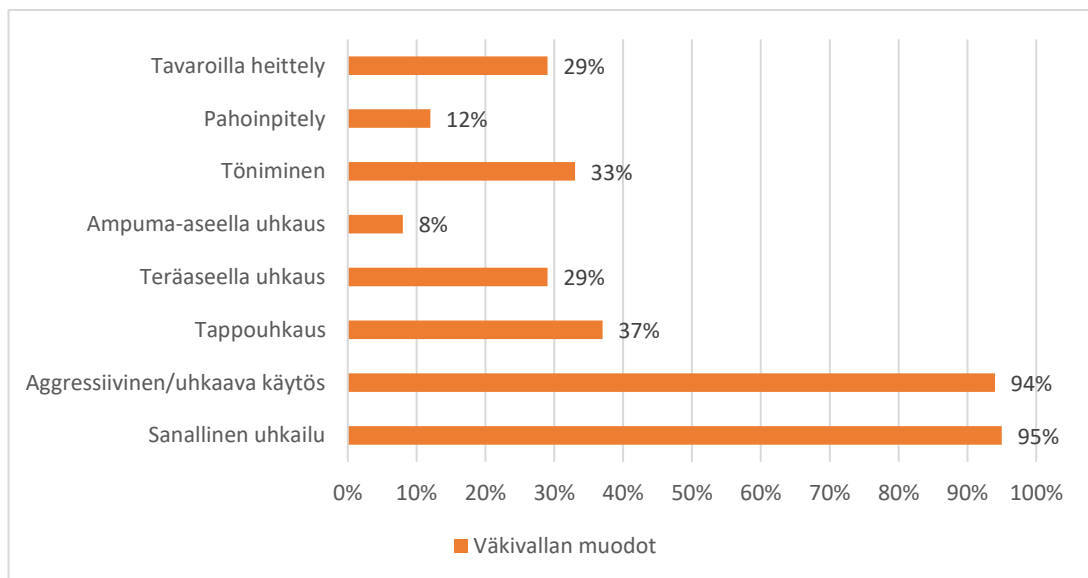
⁷⁴ Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2024, 14.

(38 kappaletta), Keski-uudellamaalla (28 kappaletta) ja Pohjois-Pohjanmaalla (14 kappaletta). Vastaavasti Kanta-Hämeessä eniten uhka- ja väkivaltatilanteita koettiin sellaisen henkilön toimesta, joka ei ollut päihtynyt (14 kappaletta).⁷⁵

3.4 Suomen pelastusalan liiton kyselytutkimus

SPAL toteutti vuonna 2020 jäsenkyselyn koskien väkivaltaa ensihoitotyössä. Kyselyyn vastasi 543 henkilöä kaikilta pelastuslaitosalueilta (22 kpl). Suurin osa vastaajista oli miehiä (85 %). Ensihoitajia vastaajista oli 36 %, pelastajia (palomies, palomies-ensihoitaja, palomies-sairaan- kuljettaja) 52 %, paloiesimiehiä sekä ylipalomiehiä kumpaakin 4 %. Yhteensä 89 % vastaajista kertoi kokeneensa uhka- ja väkivaltatilanteita työtehtävissä ensihoidon työtehtävillä ja 81 % paljasti kokeneensa uhka- ja väkivaltatilanteita useita kertoja.⁷⁶

Alla olevassa kuviossa 4 on esitelty kyselytutkimuksessa ilmi tulleet ensihoitajien kokemat väkivallan muodot. Kyselytutkimuksen mukaan sanallinen uhkailu (95 %) ja aggressiivinen/uhkaava käytös (94 %) oli uhka- ja väkivaltatilanteista yleisimpiä. Ensihoitotehtävillä koetut fyysiset uhkaukset ovat olleet esimerkiksi tappouhkauksia (37 %) sekä teräseella uhkailua (29 %) ja ampuma-aseella uhkailua (8 %). Fyysinen väkivalta on ollut tönimistä (33 %), pahoinpitelyä (12 %) sekä tavaroilla heittäilyä (29 %).⁷⁷

Kuvio 4: Väkivallan muodot SPAL:in kyselytutkimuksen mukaan⁷⁸

⁷⁵ Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2024, 7-9.

⁷⁶ Suomen pelastusalan liitto 2020, 2-3.

⁷⁷ Suomen pelastusalan liitto 2020, 4.

⁷⁸ mukailten Suomen pelastusalan liitto 2020, 4.

Kyselytutkimuksessa selvitettiin, minkälaista jälkihoitoa on saatu uhka- ja väkivaltatilanteiden jälkeen. Suurin osa on keskustellut tapahtuneesta joko työparin tai oman ryhmän kanssa (74 %). Osalla vastaajista koettu uhka- tai väkivaltatilanne ei johtanut mihinkään toimenpiteisiin (41 %), osa on tehnyt tapahtuneesta poikkeamailmoituksen (42 %) ja osa on kertonut tapahtuneesta esihenkilölle tai työnantajalle (41 %). Defusing-purkutilannetta käytettiin vain pienessä osassa uhka- ja väkivaltatilanteiden jälkihoidossa (4 %). Vain 6 % tapauksista tehtiin rikosilmoitus ja 10 % tapauksista eteni poliisin esitutkintaan. Työnantajan tekemiä rikosilmoituksia uhka- ja väkivaltatilanteista oli ainoastaan 2 %. Tuomioistuinkäsittelyyn eteni vain 5 % tapauksista ja sovitteluun 1 %. Oikeudessa käsitellyistä pahoinpitelyistä sekä uhkailuista vain 5 % syytetyistä sai sakkoja.⁷⁹

3.5 Ammattiliittojen valtakunnallinen kyselytutkimus

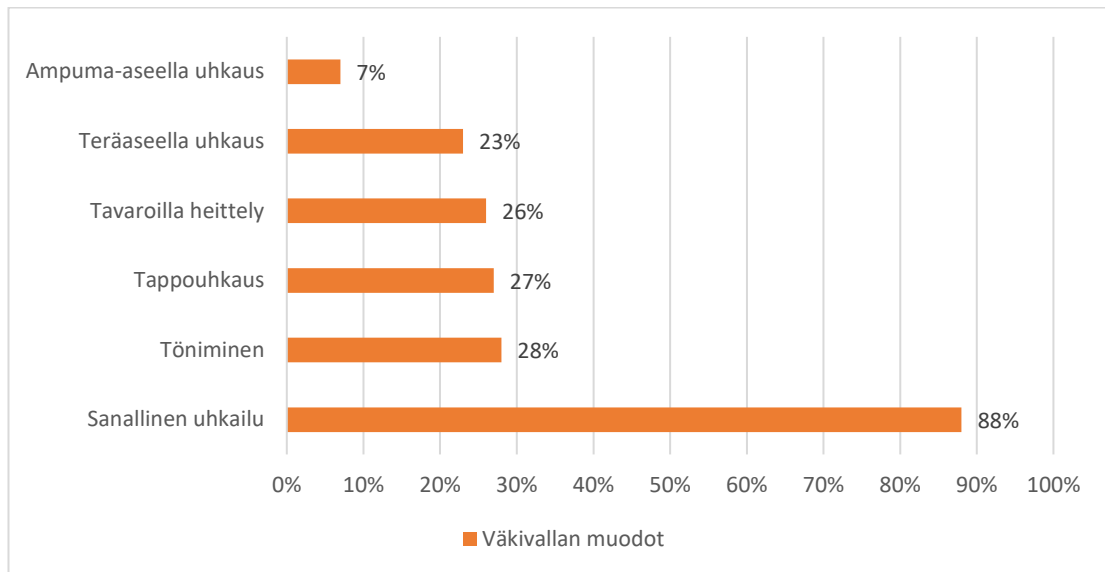
Tehy, SEHL, SPAL ja SSPL suorittivat keväällä 2020 valtakunnallisen kyselytutkimuksen koskien ensihoitotyössä koettua väkivaltaa. Tehyn kautta kyselyyn vastasivat perus- ja hoitotason ensihoitajat sekä ensihoidon kenttäjohtajia, SPAL:in kautta vastasivat ensihoitajat, palomies-ensihoitajat, palomiehet sekä palomies-sairaankuljettajat ja SSPL:n kautta ensivastetehtäviä hoitavat henkilöt. Vastaajia oli 1939, joista miehiä oli 73 %.⁸⁰

Kyselyn tuloksista käy ilmi, että eniten väkivaltaa tai sen uhkaa vähintään kerran, ovat kokeneet Tehyn (97 %), SEHL:n (97 %) ja SPAL:in (89 %) vastaajat. SSPL:n ensivastetehtäviä hoitavat henkilöt kokivat selkeästi vähemmän uhka- ja väkivaltatilanteita (37 %). Alla olevassa kuviossa 5 on esitelty koetut väkivallan muodot. Sanallista uhkailua kokivat kaikkien ammattijärjestöjen edustajat (yhteensä 88 % vastaajista). Kaikkien ammattijärjestöjen edustajien keskuudessa tapahtuneet vakavat uhka- ja väkivaltatilanteet olivat töniminen (28 %), tappouhkaukset (27 %), tavaroilla heittäminen (26 %), teräaseella uhkailu (23 %) sekä ampuma-aseella uhkailu (7 %).⁸¹

⁷⁹ Suomen pelastusalan liitto 2020, 5.

⁸⁰ Tehy & SEHL & SPAL & SSPL 2020, 2.

⁸¹ Tehy & SEHL & SPAL & SSPL 2020, 3-5.

Kuvio 5: Väkivallan muodot ensihoitotehtävillä valtakunnallisesti⁸²

Eniten poikkeamailmoituksia tapahtuneista tekivät Tehyn ja SEHL:n vastaajat (60 %) ja vähiten SSPL:n ensivastehenkilöstö (5 %). Tehyn, SEHL:n ja SPAL:in vastaajien tekemät poikkeamailmoitukset eivät johtaneet toimenpiteisiin 41 %:ssa tapauksia, kun taas SSPL:n vastaava luku oli 59 %. Kyselyssä kartoitettiin myös avuntarvetta koettujen uhka- ja väkivaltatilanteiden jälkeen. Yhteensä 72 % kaikista kyselyyn vastanneista ei kokenut tarvetta pyytää tapahtuneen jälkeen apua ja 51 % keskustelivat työparin kanssa tapahtuneesta. Tehyn (17 %), SEHL:n (17 %) ja SPAL:in (11 %) vastaajat kertoivat saaneensa apua työnantajalta tai esihenkilöltä uhka- ja väkivaltatilanteen jälkeen, kun taas vastaavaa apua sai 1 % SSPL:n vastaajista. Defusing-purkutilanteita järjestettiin vain 4 %:ssa kaikista tapauksista.⁸³

Suurin osa Tehyn, SEHL:n ja SPAL:in kyselyyn vastanneista (91 %) oli sitä mieltä, että ensihoitotyöhön osallistuvan rikosoikeudellista suojaa tulisi parantaa. Tämän lisäksi 89 %:n näkökulmasta olisi tärkeää, että ensihoito- ja ensivastetehtävissä toimivaa henkilön uhkaamisesta tulisi olla kovemmat rangaistukset. Koetut uhka- ja väkivaltatilanteet etenivät rikosilmoituksiksi vain harvoin, koska vastaajat kokivat, että työtehtävissä koetusta väkivallasta rikoksen tekijälle annetaan ainoastaan erittäin lievä rangaistus.⁸⁴

⁸² mukailten Tehy & SEHL & SPAL & SSPL 2020, 4-5.

⁸³ Tehy & SEHL & SPAL & SSPL 2020, 6-9

⁸⁴ Tehy & SEHL & SPAL & SSPL 2020, 16-17.

4 Oikeuskäytäntö

Tätä opinnäytetyötä varten oikeusrekisterikeskukselta pyydettiin tietoa tuomioistuimissa käsitellyistä tapauksista, joissa ensihoitohenkilöstö oli kohdannut työtehtävillään uhka- ja väkivaltatilanteita. Oikeusrekisterikeskus antoi 19 tapaus-, eli diaarinumeroa, joiden perusteella Suomen eri käräjäoikeuksilta pyydettiin kyseisiä ratkaisuja.

Käräjäoikeuksilta saaduista aineistoista pystyttiin tässä opinnäytetyössä hyödyntämään yhteensä 15 ratkaisua. Aineistosta poissuljettiin ratkaisut, jotka koskivat esimerkiksi alaikäistä tai kyseessä oli useamman eri rikostyyppin sekä asianomistajan sisältävä tapaus. Annetut tuomiot olivat vuosilta 2020-2024.

4.1 Tuomioistuinten ratkaisuja

Suurin osa ensihoitohenkilöstön kokemista uhka- ja väkivaltatilanteista käsiteltiin laittomina uhkauksina. Aineiston perusteella ensihoitajat kohtasivat sanallisen uhkailun lisäksi teräaseella, ampuma-aseella sekä väkivallalla uhkaamista. Saatujen tapauksien uhka- ja väkivaltatilanteista vastaajat tuomittiin ehdolliseen vankeusrangaistukseen tai päiväsakkoon. Ehdollisen vankeusrangaistuksen pituus vaihteli yhden ja kolmen kuukauden välillä ja päiväsakkojen lukumäärä oli keskiarvoltaan 52 päiväsakkoa. Tapauksien käsittelyajat tapahtumasta tuomion antamiseen vaihtelivat käräjäoikeuksittain viiden kuukauden ja kahden vuoden ja kahden kuukauden välillä, keskiarvon ollessa yhden vuoden ja viisi kuukautta.

Oulun käräjäoikeudessa käsiteltiin laitonta uhkausta (R 20/1299, 20/125448), jossa A oli uhanut B ja C:tä sanallisesti ja hakenut puukon. B ja C olivat poistuneet asunnosta ambulanssiin, ja A oli seurannut heitä heidän perässään ambulanssille ja nostanut teräaseen uhkaavasti kohti B:tä ja C:tä. A:lle tuomittiin teosta rangaistusseuraamuksena 50 päiväsakkoa.

Lapin käräjäoikeudessa käsiteltiin laitonta uhkausta (R 21/2463, 22/131786), jossa A oli uhanut B ja C:tä sanomalla hakevansa haulikon ja ampuvansa sillä ensihoitajat. A oli poistunut toiseen huoneeseen, jolloin B ja C olivat ilmoittaneet uhkauksesta hätäkeskukselle ja poistuneet asunnosta. A:lle tuomittiin teosta rangaistusseuraamuksena ehdollista vankeutta 3 kuukautta.

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeudessa käsiteltiin laitonta uhkausta (R 20/1562, 20/148659), jossa A oli nostanut ilmakiväärin B:tä ja C:tä kohtaan. A oli käskenyt B:tä ja C:tä poistumaan tapahtumapaikalta ja ampunut tyhjän laukauksen heidän lähtiessään aseensa piipun ollessa suunnattuna B:n ja C:n suuntaan. A jätettiin teosta tuomitsematta rangaistusseuraamukseen rikoslain 6 luvun 12 §:n 3 ja 4 kohdan nojalla.

Pirkanmaan käräjäoikeudessa käsiteltiin useampia tapauksia, joista yksi meni Turun hovioikeuden käsittelyyn. Yhdessä tapauksessa kyseessä oli pahoinpitelyn yritys ja laitton uhkaus (R

22/4175, 22/146993), jossa A oli yrittänyt lyödä B:tä nyrkillä kasvoihin kaksi kertaa, mutta B ja C olivat onnistuneet torjumaan lyönnit kaatamalla A:n maahan, jonka jälkeen A oli vielä yrittänyt purra ja raapia tässä onnistumatta. Tämän lisäksi A oli sanallisesti uhannut tappaa B:n ja C:n. A:lle oli teosta tuomittu rangaistusseuraamuksena yhteisenä rangaistuksena 45 päiväsakkoa. Toisessa tapauksessa kyseessä oli laiton uhkaus (R 20/2741, 20/123091), jossa B ja C olivat menneet ensihoitotehtävälle A:n asuntoon. A oli nojatuolissa istuessaan ottanut esille lihaveitsen ja heilutellut sitä sanoen olevansa todella vihainen. B ja C olivat poistuneet asunnolta juosten ambulanssiin ja soittaneet paikalle poliisipartion. A:lle oli teosta tuomittu rangaistusseuraamuksena 45 päiväsakkoa. Kolmannessa tapauksessa kyseessä oli laiton uhkaus (R 21/3805, 21/137622), jossa A oli uhannut ensihoitotehtävän aikana lyödä B:tä muutaman metrin päässä olevalla kirveellä. A:lle oli teosta tuomittu rangaistusseuraamuksena yhteisenä rangaistuksena 60 päiväsakkoa. Yhteinen rangaistus sisälsi myös tuomion poliisiin kohdistuneesta virkamiehen vastustamisesta. Turun HO 2021:6 (R 20/1388, 130526) oli käsitellyt laitonta uhkausta, jossa A oli uhannut asuntoonsa murtautumalla sisään päässeitä ensihoitajia puukolla. Uhkaaminen tapahtui, kun A oli herännyt B:n yrittäessä herätellä häntä. Pirkanmaan kärjäoikeus oli jättänyt A:n tuomitsematta, sillä tilanteen oli katsottu rinnastettavan rikoslain 4 luvun 3 §:n mukaiseen erehtymiseen. Tapaus vietiin Turun hovioikeuden käsiteltäväksi, jossa hovioikeus piti kärjäoikeuden antaman tuomion ennallaan.

Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa käsiteltiin laittomia uhkauksia. Ensimmäinen tapaus oli laiton uhkaus (R 21/4875, 22/118312), jossa A oli uhannut B:tä ja C:tä tappamista tarkoittavilla uhkauksilla ja sanonut hakevansa puukon. B oli poistunut asunnosta ja C oli jäänyt tarkkailemaan tilannetta ulko-ovelle. A oli hakenut fileerausveitsen ja lähtenyt veitsi lyöntiasennossa kohti C:tä, jolloin C oli sulkenut oven ja pitänyt sitä kiinni A:n yrittäessä avata sitä edelleen uhatessa tappavansa B:n ja C:n. A:lle tuomittiin rangaistusseuraamuksena 30 päivää ehdollista vankeutta. Toisessa tapauksessa (R 23/3721, 24/126054) oli laiton uhkaus, jossa A oli uhannut B:tä ja C:tä sanallisesti väkivaltarikoksella sanomalla, että mikäli potilas kuolee niin hekin kuolevat. A:lle tuomittiin rangaistusseuraamuksena 60 päiväsakkoa. Kolmannessa tapauksessa oli kyseessä myös laiton uhkaus (R 24/1122, 24/130390), jossa B oli ensihoitotehtävän yhteydessä soittanut A:lle siten, että C oli kuullut puhelun sisällön. A oli puhelun aikana uhannut selvittää B:n ja C:n nimet ja kotiosoitteet sekä uhannut B:tä ja C:tä ja näiden perheitä tappamisella. A:lle tuomittiin rangaistusseuraamuksena 50 päiväsakkoa.

Pohjois-Savon kärjäoikeudessa käsiteltiin laitonta uhkausta (R 24/145, 24/116812), jossa A oli seurannut B:n ja C:n kuljettamaa ambulanssia ja oli lopulta pysäköinyt autonsa ambulanssin keulan eteen. A oli sanallisesti uhannut B:tä ja C:tä pahoinpitelyllä tai muulla rikoksella. B oli saanut rauhoitettua tilanteen puhumalla ja A oli poistunut paikalta. A:lle tuomittiin rangaistusseuraamuksena 30 päiväsakkoa.

Keski-Suomen käräjäoikeudessa käsiteltiin laitonta uhkausta (R 21/2860, 22/136096), jossa A oli hermostunut ja nostanut kyynärvartensa B:n kaulalle ja nostanut toisen käden lyöntiasentoon. C oli tullut tilanteeseen väliin, jolloin A oli uhannut B:tä ja C:tä tappamisella. A:lle tuomittiin rangaistusseuraamuksena 40 päiväsakkoa.

Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa käsiteltiin laitonta uhkausta (R 21/2020, 22/117220), jossa A oli ollut B:n ja C:n ambulanssin kyydissä. A oli heittänyt defibrillaattorin ambulanssin lattialle ja uhannut B:tä ja C:tä tappamisella. Tämän jälkeen A oli vastannut puhelimeensa, jossa hän oli toistanut uhkauksena sanomalla aikovansa tappaa B:n ja C:n. A:lle tuomittiin rangaistusseuraamuksena yhteinen rangaistus 90 päiväsakkoa, joka sisälsi myös tuomion ensihoidon työvälineeseen kohdistuneesta vahingonteosta.

Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa käsiteltiin laitton uhkaus sekä pahoinpitely. Laittomassa uhkauksessa (R 24/1829, 24/129798) A oli puhelimesta uhannut B:tä tappamisella, jonka jälkeen A oli soittanut hätäkeskukseen kaksi kertaa ja kertonut hätäkeskuspäivystäjälle tappavansa B:n. A:lle tuomittiin rangaistusseuraamuksena 55 päiväsakkoa. Toinen tapaus koski pahoinpitelyä (R 24/139, 24/116368), jossa A oli tehnyt ruumiillista väkivaltaa B:lle lyömällä nyrkillä, B:tä leukaan ja hartiaan osuen. A:lle tuomittiin rangaistusseuraamuksena yhteisenä rangaistuksena 80 päiväsakkoa. Tuomio sisälsi myös muita rangaistuksia, kuten esimerkiksi rangaistuksen virkamiehen vastustamisesta.

4.2 Käsittelyajat

Rikosprosessin läpikäyminen on uhrille, kuten ensihoitajalle, kokonaisvaltaisesti raskas kokemus⁸⁵. Rikosasian eteneminen rikosilmoituksen tekemisestä esitutkintaan, syyteharkintaan ja aina oikeuden käsiteltäväksi asti saattaa kestää kauan.⁸⁶ Koetusta uhka- tai väkivaltatilanteesta raportointi ja koko rikosprosessin läpikäyminen on ensihoitajalle kuormittavaa, joka saattaa heijastua siten, ettei koetuista tilanteista haluta tehdä ilmoitusta viranomaiselle⁸⁷.

Yllä olevien ensihoitajiin kohdistuvien rikostapausten keskimääräinen käsittelyaika tapahtumahetkestä tuomion antamiseen oli yksi vuosi ja viisi kuukautta. Rikosprosessin käsittelyajoissa oli eroja. Nopeimmillaan rikostapauksessa oli annettu tuomio viidessä kuukaudessa tapahtumahetkestä, kun taas hitaimmillaan rikosprosessin käsittelyssä kului kaksi vuotta ja kaksi kuukautta.

Rikosprosessin voidaan katsoa koostuvan neljästä eri vaiheesta, joita ovat esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti tuomioistuimessa sekä rangaistuksen täytäntöönpano, jonka on

⁸⁵ Perttula 2023, 2.

⁸⁶ Krok 2023.

⁸⁷ Paulin ym. 2024, 6.

katsottu lukeutuvan rikosoikeudelliseen seuraamusjärjestelmään.⁸⁸ Tiivistetysti tarkasteltuna rikosprosessi alkaa siitä, kun rikosilmoitus on kirjattu. Tämän jälkeen poliisi päättää aloitetaanko asiassa esitutkinta. Esitutinnan päätyttyä poliisi laatii tutkinta-aineistosta esitutkintapöytäkirjan, jonka jälkeen rikosasia etenee syyttäjälle syyteharkintaan. Syyttäjän tulee päättää, nostetaanko rikosasiassa syyte, jonka myötä rikosasia etenee käräjäoikeuden käsittelyyn.⁸⁹

Laissa ei ole erikseen säädetty yleisiä käsittelyaikoja, joita kaikkien asioiden käsittelyissä tulisi noudattaa. On kuitenkin säädetty joutuisuusvaatimuksesta, joka käy ilmi Suomen perustuslaista sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksesta (SopS 18-19/1990, EIS).⁹⁰ Suomen perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Perustuslain lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6.1 artiklan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Lisäksi laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) 5 luvun 12 §:n 1 kohdan mukaisesti asia on viipymättä määrättävä pääkäsittelyyn, kun valmistelu on toimitettu.

Käsittelyajan kohtuullisuus määräytyy asian kokonaisarvostelun pohjalta. Kokonaisarvosteluun vaikuttavat käsiteltävän asian laatu ja laajuus sekä esimerkiksi tuomioistuinten ja viranomaisten toiminta käsittelyprosessin aikana. Valtiolla on kuitenkin lopullinen vastuu siitä, ettei oikeudenkäynnin kohtuullinen kokonaiskesto viivästy.⁹¹ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan tuomioistuinten asiaruuhkan ei voida katsoa olevan hyväksyttävä syy sille, että tapauksen käsittelyajat viivästyvät, vaan valtion tulee pystyä huolehtimaan siitä, että tuomioistuimet kykenevät käsittelemään asiat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määritetyllä tavalla.⁹²

Laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa 5 luvun 13 §:ssä on säädetty kiinteistä käsittelyajoista, jotka liittyvät syytetyn ikään sekä vangitsemiseen. Syytetyn ollessa alle 18-vuotias, tulee pääkäsittely pitää 30 päivän kuluessa rikosasian vireilletulosta, mikäli kyseessä on sellainen rikos, josta on säädetty ankarampi rangaistus kuin kuusi kuukautta vankeutta. Mikäli syytetty on vangittuna, tulee pääkäsittely pitää kahden viikon kuluessa siitä, kun rikosasia on tullut viireille.⁹³

⁸⁸ Jokela 2018, 7.

⁸⁹ Perttula 2023, 27.

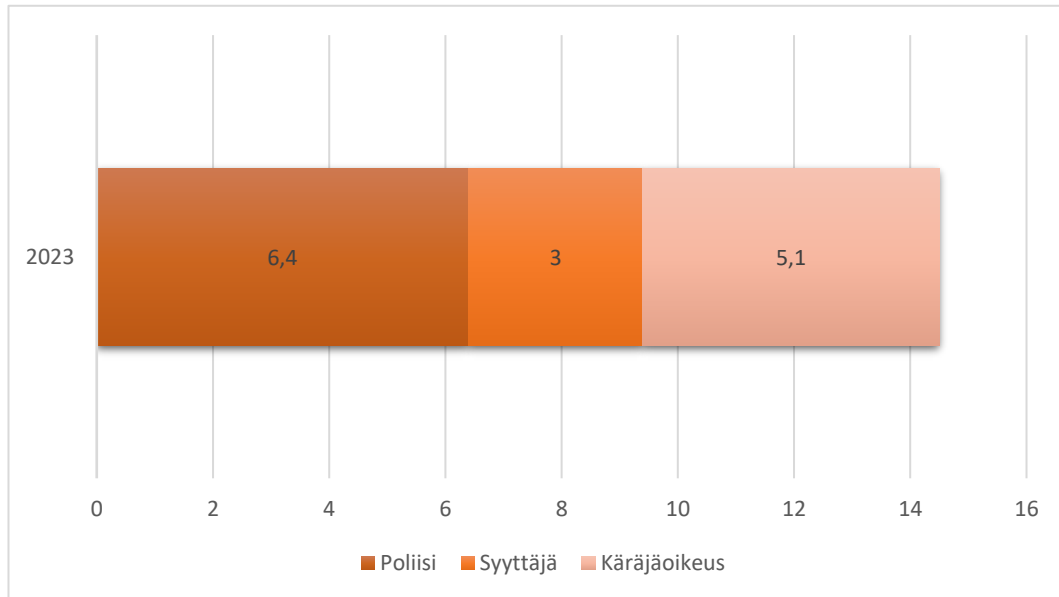
⁹⁰ Helenius 2021, 1065.

⁹¹ Jokela 2018, 40.

⁹² Vuorenää 2023, 65.

⁹³ Helenius 2021, 1066.

Vuonna 2023 kaikissa Suomen käräjäoikeuksissa ratkaistiin yhteensä 66 434 rikosoikeudellista asiaa. Alla olevassa kuviossa 6 on esitetty rikosprosessin keskimääräiset käsittelyajat vuonna 2023. Keskimääräisesti asian eteneminen rikosilmoituksesta syyttäjän syyteharkintaan kesti 6,4 kuukautta. Syyteharkinnasta käräjäoikeuden vireilletulopäivään kului keskimääräisesti 3,0 kuukautta ja käräjäoikeuden käsittelyaika oli keskimääräisesti 5,1 kuukautta. Näin ollen rikosprosessin käsittelyajan keskimääräinen kokonaiskesto oli yksi vuosi ja kaksi ja puoli kuukautta.⁹⁴

Kuvio 6: Rikosprosessin keskimääräiset käsittelyajat kuukausina vuonna 2023⁹⁵

Vuonna 2024 ratkaistuja rikosoikeudellisia asioita koko Suomessa oli 64 314 kappaletta, joiden keskimääräinen käsittelyaika käräjäoikeudessa oli 5,3 kuukautta. Näin ollen käsittelyaika on kasvanut 0,2 kuukautta vuodesta 2023 vuoteen 2024. Vuonna 2024 pääkaupunkiseudun käräjäoikeuksien käsittelyajat olivat valtakunnallisesti pisimmät. Käsittelyaika Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa oli 7,8 kuukautta, Helsingin käräjäoikeudessa 7,1 kuukautta ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa 6,2 kuukautta.⁹⁶

4.3 Rangaistusseuraamukset ja oikeudenkäyntimaksut

Ensihoitajiin kohdistuneista uhka- ja väkivaltarikoksista tuomittiin tuomioistuinratkaisuiden perusteella yleisimmin sakkorangaistukseen, mutta myös vankeuteen.

⁹⁴ Tuomioistuinten ratkaisujen käsittelyajat korreloivat tuomioistuinviraston raportoimia keskimääräisiä käsittelyaikoja.

⁹⁵ Tuomioistuinvirasto 2025.

⁹⁶ Tuomioistuinvirasto 2025.

Rangaistusseuraamuksen lisäksi tuomittu tuomittiin korvaamaan erinäisiä oikeudenkäyntikuluja, muun muassa asianomistajan oikeudenkäyntikulut sekä muita maksuja.

Rikoslain 6 luvun 1 §:ssä on kerrottu yleiset rangaistuslajit. Niitä ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus ja ehdoton vankeus. Se, mitä otetaan huomioon rangaistuslajia päättäessä, on säädetty rikoslain 6 luvun 3 §:n 3 momentissa. Rikoslain 6 luvussa ei säädetä siitä valinnasta, tuomitaanko sakkoon vai vankeusrangaistukseen, vaan siitä, onko vankeusrangaistus ehdoton vai ehdollinen. Sakon ja vankeusrangaistuksen välillä valitseminen täsmentyy oikeuskäytännössä rikostyyppikohtaisesti. Esimerkiksi pahoinpitelystä tuomitaan yleensä sakkoa, mutta muun muassa päähän potkiminen tai aiheutetun vamman vakavuus taas puoltavat vankeusrangaistusta.⁹⁷

Rikoslain 2a luvun 1 §:ssä on määritelty sakkorangaistuksen vähimmäismäärä ja enimmäismäärä. Rikoksen törkeys määrittää päiväsakkojen lukumäärän. Sen on oltava mitattavissa niin, että se on rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaan oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vaarallisuuteen, vahingollisuuteen, teon vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen nähden. Monien rikosten kohdalla päiväsakkojen määrä perustuu kuitenkin poliisihallituksen käsikirjaan, jossa on määritelty päiväsakkojen määrä useimpien rikosten kohdalla. Tämä käsikirja ei kuitenkaan sido normatiivisesti, mutta sillä on suuri käytännön merkitys, kun päiväsakon määrää mitataan.⁹⁸

Vankeus on ankarin rangaistuslaji⁹⁹. Ehdollinen vankeus tarkoittaa sitä, että tuomitulle määrätään vankeusrangaistus, mutta tuomioistuimien määrää vankeusrangaistuksen ehdolliseksi koeajan ajaksi. Tuomitun käyttäytyminen määrittää sen, tuleeko rangaistus pantavaksi täytäntöön.¹⁰⁰ Koeaika voi kestää vähintään vuoden ja enintään kolme vuotta, joka alkaa tuomion antopäivästä. Tuomioistuimen on samalla annettava tuomitulle ne syyt, joista vankeusrangaistus voidaan panna täytäntöön.¹⁰¹ Rikoslain 6 luvun 9 §:ssä on määritelty, että enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, joka tarkoittaa, että jos tuomio on yli kaksi vuotta vankeutta, ei ehdollinen vankeusrangaistus ole mahdollinen. Ehdotonta vankeutta voidaan määrätä määrääjäksi tai elinkaudeksi, joka yleisesti on 14 vuorokauden ja 12 vuoden välillä¹⁰². Samassa oikeudenkäynnissä voidaan tuomita myös yhteisestä rangaistuksesta, jos käsittelyssä on samanaikaisesti useampi rikos¹⁰³. Yhteisestä rangaistuksesta on säädetty rikoslain 7 luvussa.

⁹⁷ Tapani & Tolvanen & Kemppinen 2022, 159-160.

⁹⁸ Tapani & Tolvanen & Kemppinen 2022, 162.

⁹⁹ Lappi-Seppälä 2022, 119.

¹⁰⁰ Lappi-Seppälä 2022, 131.

¹⁰¹ Tapani & Tolvanen & Kemppinen 2022, 175.

¹⁰² Lappi-Seppälä 2022, 121.

¹⁰³ Lappi-Seppälä 2022, 192

Vastaaja, jolle tuomitaan rangaistusseuraamus, on velvollinen korvaamaan tietyt korvaukset ja kustannukset¹⁰⁴. Rikosasioissa oikeudenkäyntikustannuksista on kaksi pääsääntöä; ensimmäiseksi syytetty tai tuomittu korvaa valtiolle ainoastaan ne kustannukset, jotka on säädetty laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa 9 luvussa, ja toiseksi syytteestä vapautetulle valtio korvaa kohtuulliset oikeudenkäyntikustannukset. Rangaistukseen tuomitun on korvattava myös asianomistajan oikeudenkäyntikulut.¹⁰⁵ Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 14 §:n mukaan oikeudenkäyntikuluista annettava ratkaisu tulee antaa samalla, kun tuomioistuin ratkaisee käsiteltävän asian. Tämä takaa sen, että henkilöllä on mahdollisuus hakea ratkaisuun muutosta tavanomaisessa muutoksenhaku järjestyksessä¹⁰⁶.

Oikeudenkäynnistä aiheutuvat kulut voidaan luokitella valtiolle suoritettaviin oikeudenkäyntimaksuihin sekä varsinaisiin asianosaiskuluihin. Oikeudenkäyntimaksuista säädetään tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015). Valtiolle suoritettavat oikeudenkäyntikulut ovat korvaus oikeuslaitoksen palvelujen käyttämisestä. Ne ovat alhaiset, jotta palveluiden käyttö olisi kaikille mahdollista. Asianosaiskulut taas ovat kaikki ne muut kulut, joita oikeudenkäynnistä asianosaiselle aiheutuu, kuten esimerkiksi asianajokulut sekä todistelupalkkio.¹⁰⁷

5 Voimassa oleva lainsäädäntö

Voimassa olevassa rikoslaissa on määritelty rikokset, jotka koskevat väkivaltaa, haitantekoa ja muuta häirintää viranomaisia kohtaan.¹⁰⁸ Ensihoitajat eivät lukeudu edellä mainittuun viranomaisjoukkoon, vaan ensihoitajien kokemat uhka- ja väkivaltatilanteet käsitellään yleisen lainsäädännön mukaisesti, kuten rikoslain 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten säännösten perusteella. Seuraavissa kappaleissa esitellään ensihoitajan rikosoikeudellisen suojan kannalta keskeisimpiä lakeja voimassa olevasta lainsäädännöstä.

5.1 Suomen perustuslaki

Suomen oikeusjärjestyksen ydinsäädös on perustuslaki (731/1999). Perustuslain 1 §:n 2 momentissa valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. Julkista valtaa perustuslaki sääntelee perusoikeussäännösten kautta.¹⁰⁹ Perusoikeudet ovat taattu jokaiselle Suomen oikeusjärjestyksen piirissä olevalle, muutamain poikkeuksin, perustuslain 2 luvussa¹¹⁰. Ihmiset ovat

¹⁰⁴ Helenius & Linna 2024, 488.

¹⁰⁵ Lappalainen & Hupli 2021, 823-824.

¹⁰⁶ Helenius & Linna 2024, 487.

¹⁰⁷ Lappalainen & Hupli 2021, 805-806.

¹⁰⁸ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 8.

¹⁰⁹ Husa & Jyränki 2021, 70.

¹¹⁰ Husa & Jyränki 2021, 156.

yhdenvertaisia, tasa-arvoisia, eikä ketään saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan 6 §:n mukaan. Perustuslain 7 §:n 1 momentissa todetaan jokaisella olevan oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 18 §:n 1 momentissa on säädetty, että julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta. Työvoiman suojeluksi perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut esimerkiksi työntekijän pakollisen terveystarkastuksen.¹¹¹

Perustuslain 22 § sisältää perusoikeuksien turvaamisvelvoitteen, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tällä julkisella vallalla tarkoitetaan niin valtiota kuin muitakin julkisia yhteisöjä. Turvallisuudella perustuslaissa korostetaan julkisen vallan positiivisia toimintatapoja, joilla pyritään suojaamaan ihmisiä yhteiskunnassa rikoksilta sekä muilta lainvastaisilta toiminnoilta.¹¹²

5.2 Työturvallisuuslaki

Työturvallisuuslain (738/2002) 1 §:n mukaisesti lain tarkoituksena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä torjua työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisiä ja henkisiä terveyshaittoja. Työturvallisuuslain 2, 3, 4 ja 5 luku ovat erityisen merkittäviä ensihoidon työntekijöiden kokeman väkivallan kannalta.

Työturvallisuuslain 2 luku käsittää työnantajan yleiset velvollisuudet. Työturvallisuuslain 8 §:ssä säädetään työnantajan huolehtimisvelvoitteesta. Työnantajan tulee huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta sekä terveydestä työssä ja työnantajan on otettava huomioon muun muassa työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat, joilla on merkitystä työn turvallisuuden sekä terveellisyyden kannalta. Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laiksi työturvallisuuslain muuttamisesta on mainittu tällaisiksi seikoiksi esimerkiksi työntekijän ammatitaito, työkokemus, ikä, sukupuoli tai muu vastaava seikka¹¹³. Lain 10 §:ssä on eritelty työnantajan velvollisuudesta selvittää työn vaaroja ja arvioida niitä. Työnantajan on otettava esimerkiksi huomioon 1 momentin 2 kohdassa mainitut vaaratilanteet, joita ensihoitajat voi työtehtävillään kohdata. Lain 14 § velvoittaa työnantajaa antamaan työntekijälle riittävät tiedot työpaikan haitta- ja vaaratekijöistä sekä perehdyttämään ja täydennyskouluttamaan työntekijää.

Työturvallisuuslain 3 luvun 17 §:ssä säädetään työnantajan ja työntekijän välisestä yhteistoiminnasta. Tämä tarkoittaa, että työnantajan ja työntekijän tulee yhdessä ylläpitää ja parantaa työturvallisuutta työpaikalla. Työnantajan tulee antaa työntekijöille riittävän aikaisessa

¹¹¹ PeVL 39/2001 vp.

¹¹² Husa & Jyränki 2021, 162-183.

¹¹³ HE 306/2022 vp, 14.

vaiheessa tarvittavat tiedot esimerkiksi työpaikan työolosuhteisiin ja turvallisuuteen vaikuttavista asioista, ja työntekijän on omalta osaltaan toimittava yhteistyössä työnantajan kanssa lain mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Työturvallisuuslain 4 luvussa käsitellään työntekijän velvollisuuksia sekä oikeuksia työstä pidättäytymiseen. Lain 23 §:n mukaan työntekijällä on oikeus pidättäytyä työstä, mikäli työstä aiheutuu vakavaa vaaraa työntekijän omalle tai muiden työntekijöiden hengelle tai terveydelle. Kun vaaran vakavuutta arvioidaan, tulee ottaa huomioon työtehtävien luonne ja kuinka vaarallisia työtehtävät keskimääräisesti ovat. Vahinkoastetta arvioidaan siis sen mukaan, kuinka vaikealta vahingolta on tarkoitus välttyä. Oikeutta työstä pidättäytymiseen ei katsota olevan, mikäli työntekijälle aiheutuu lieviä oireita kuten ihottumaa tai lihasten rasittumista. Toisaalta hengenmenetyksistä epätodennäköisenä vaarana taas voi olla työstä pidättäytymisen peruste.¹¹⁴

Työturvallisuuslain 5 luvussa käsitellään työtä ja työolosuhteita koskevia tarkempia säännöksiä. Lain 27 §:n mukaan työssä, johon liittyy ilmeinen väkivallan uhka, työ ja työolosuhteet on järjestettävä siten, että väkivallan uhka ja väkivaltatilanteet ehkäistään mahdollisuuksien mukaan ennakolta. Lisäksi työnantajan lakisääteinen velvollisuus on arvioida työhön liittyviä turvallisuusriskejä, laatia turvallisuusohjeita sekä työturvallisuuteen liittyvien suojaamien hankkiminen. Kuormittavan tilanteen jälkipuinti, eli debriefing, on työsuojeluviranomaisen edellyttämä toimi riskityöpaikoilla mihin ensihoidon työympäristö voidaan luokitella¹¹⁵.

Työturvallisuuslakiin liittyy myös lain työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006) 50 §, jossa on säädetty rikosasiasta ilmoittamisesta ja ilmoituksen käsitelystä. Lainkohdan 1 momentin mukaan työsuojeluviranomaisen on tehtävä ilmoitus poliisille esitutkintaa varten, jos on todennäköisiä perusteita epäillä esimerkiksi rikoslain 25 luvun 3 §:n ihmiskauppaa tai 36 luvun 1 §:n petosta. Nykyisellään 50 § ei kuitenkaan kata työsuojeluviranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa esimerkiksi pahoinpitelystä.¹¹⁶

5.3 Rikoslaki

Rikoslaisissa (39/1889) säädetään rikosten seuraamuksista, rikosoikeudellisesta vastuusta sekä rikosten säännöksistä.¹¹⁷ Ensihoitotyötä tekevien tulisi etenkin tuntea rikoslain 3, 4, 16, 17 sekä 21 luvut, jotka ovat keskeisessä roolissa ensihoitajan rikosoikeudellisen suojan kannalta. Kappaleissa käsitellään lainkohtia, jotka tulevat kyseeseen esimerkiksi silloin, mikäli ensihoitaja joutuu puolustamaan itseään hätävarjeluna sekä minkälaisessa vastuussa päihtyneessä

¹¹⁴ Saloheimo 2016, 150.

¹¹⁵ Saloheimo 2016, 114.

¹¹⁶ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 14.

¹¹⁷ Lappi-Seppälä 2022, 43.

tilassa oleva, väkivaltaisesti käyttäytyvä asiakas on. Tämän lisäksi tutustutaan niihin lainkotiin, joita sovelletaan ensihoitajan kohtaamien uhka- ja väkivaltatilanteiden käsittelyssä.

5.3.1 Rikosoikeudellisen vastuun yleiset edellytykset

Rikoslain 3 luvussa säädetään rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edellytyksistä. Tällaisia yleisiä edellytyksiä ovat esimerkiksi 1 §:n laillisuusperiaate, 4 §:n vastuuikäraja ja syyntakeisuus, 5 §:n syyksiluettavuus, 6 §:n tahallisuus sekä 7 §:n tuottamus. Hallituksen esityksessä Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi esitetään, että 1 §:n laillisuusperiaate tarkoittaa vaatimusta siitä, että rikoksesta rankaisemisen tulee aina perustua lain säännökseen. Tämä siis tarkoittaa, että sekä rikoksen että rikoksesta tuomittavan rangaistuksen on perustuttava lakiin.¹¹⁸

Lain 4 §:ssä säännelty vastuuikäraja ja syyntakeisuus säättää rangaistusvastuun edellyttämän viidentoista vuoden iän sekä syyntakeisuuden. Ikäraja on kiinteä, eikä siitä voi poiketa tapauskohtaisesti. Syyntakeettomuuden määritelmän mukaan tekijä on syyntakeeton, jos hän ei tekohetken aikaisen mielisairauden, syvän vajaamielisyyden tai vakavan mielenterveyden tai tajunnan häiriön vuoksi ymmärtämään tekonsa seuraamuksia. Syyntakeisen sekä syyntakeettoman väliin jää alentunut syyntakeisuus. Lain 4 §:n 3 momentin mukaan alentunut syyntakeisuus on kyseessä silloin, kun tekijän kyky ymmärtää tekonsa tosiasiallinen luonne tai oikeudenvastaisuus taikka säädellä käyttäytymistään on mielisairauden, vajaamielisyyden taikka mielenterveyden tai tajunnan häiriön vuoksi tekohetkellä merkittävästi alentunut.¹¹⁹ Lain 4 §:n 4 momentissa on säädetty päihtymyksestä ja muusta tilapäisesti tajunnan häiriöstä johon tekijä on itsensä saattanut, ei oteta huomioon syyntakeisuusarvioinnissa, ellei siihen ole erityisen painavia syitä. Lain esitöiden mukaan vastuusta vapautuminen on mahdollista, jos huoltaminen on tapahtunut vahingossa tai on voimakkuudeltaan täysin ennakoimaton, eikä juopumus ole ollut ”itse hankittu”¹²⁰.

Lain 5 §:ssä säädetty syyksiluettavuus tarkoittaa, että rangaistusvastuun edellytyksenä on tahallisuus ja tuottamus. Lain 6 §:n mukaan tahallisuus on sitä, että henkilö aiheuttaa tarkoituksella seurauksen tai on pitänyt seurauksen aiheutumista varmana tai varsin todennäköisenä. Seuraus on tahallista myös, jos tekijä on pitänyt sitä tarkoittamaansa seuraukseen varmasti liittyvänä. Lain 7 §:n mukainen tuottamus taas on tekijän huolimaton menettelyä, jos hän on rikkonut olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittua huolellisuusvelvollisuutta, vaikka hän olisi kyennyt niitä noudattamaan. Tuottamus voi olla myös törkeä, mutta se ratkaistaan 7 §:n 2 momentin mukaan kokonaisarvostelun perusteella.

¹¹⁸ HE 44/2002 vp, 28-29.

¹¹⁹ Lappi-Seppälä & Melander 2022, 61-63.

¹²⁰ HE 44/2002 vp, 65.

5.3.2 Vastuuvapausperusteet

Rikoslain 4 luvussa säädetään vastuuvapausperusteista. Ensihoitaja saattaa työtehtävillään joutua tilanteeseen, jossa hän joutuu puolustamaan omia perusoikeuksiaan, kuten turvallisuuttaan sekä koskemattomuuttaan. Näissä tilanteissa voi tulla kyseeseen 4 §:n hätävarjelu sekä 5 §:n pakkotila. Hätävarjelulla tarkoitetaan 4 §:n mukaan tilannetta, jossa aloitetun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu. Lain esitöissä tarpeellinen puolustuskeino viittaa lievimpään tarpeelliseen väkivaltaan sekä siihen, että keinoja ei käytetä ennen kuin niihin on tarve tai sen jälkeen, kun tilanne on jo ohi¹²¹. Lain 4 §:n 2 momentissa on säädelty hätävarjelun liioittelusta, joka tarkoittaa hätävarjelun rajojen ylittämistä. Rajat voidaan ylittää esimerkiksi käyttämällä tilanteeseen nähden liiallista voimaa tai käyttämällä voimakeinoja tilanteen ollessa jo ohi.¹²²

Pakkotilasta säädettyssä 5 §:ssä tarkoitetaan muun kuin 4 §:ssä tarkoitetun, oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeellista tekoa. Pakkotilateko on sallittu, jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet. Tämä tarkoittaa, että pakkotilatilanteessa tekijällä ei ole muuta mahdollisuutta päästä tilanteesta pois, kuin aiheuttamalla vahinkoa toiselle osapuolelle. Hätävarjelun ja pakkotilan ollessa samantyyppisiä keinoja puolustaa omaa turvallisuuttaan, tulee ne kuitenkin erottaa uhkaavan vaaran laadulla.¹²³ Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi on kuvailtu pakkotilan olevan arvokkaamman edun suojelua, ja selkeästi ennakoitavissa olevan aineellisen vahingon estäminen tai henkilön pelastaminen vaarasta¹²⁴. Eduskunnan oikeusasiamies (dnro 4398/4/12) on ratkaisussaan todennut, että vain pakkotilan nojalla ensihoidolla on esimerkiksi oikeus sitoa potilas paareihin¹²⁵.

5.3.3 Rangaistuksen määräämisestä ja rangaistuslajit

Rangaistus on oikeudellinen seuraamus lain rikkomisesta, jonka viranomainen määrää lain nojalla. Rangaistus sisältää tekijään kohdistuvan moitteen, sekä sen on tarkoitus aiheuttaa kielteinen kokemus ja kärsimystä.¹²⁶ Rikoslain 6 luvussa säädetään rangaistuksen määräämisestä. Lain 2 §:n mukaan rangaistus määrätään noudattaen rikoksesta säädettyä rangaistusasteikkoa.

¹²¹ HE 44/2002 vp, 116.

¹²² Lappi-Seppälä & Melander 2022, 88.

¹²³ Lappi-Seppälä & Melander 2022, 91.

¹²⁴ HE 108/2014 vp, 55.

¹²⁵ EOA 4398/4/12, 6.

¹²⁶ Tapani & Tolvanen & Kemppinen 2022, 8.

Rangaistuksen mittaamisen yleisperiaatteesta on säädetty 4 §:ssä. Rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Luonnoksessa hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta perustellaan, että rangaistusta voidaan korottaa, mikäli teon kohteena on henkilö, jolla on keskimääräistä haavoittuvampi asema työtehtävänsä vuoksi.¹²⁷

Rangaistuksen määräämiseen voi vaikuttaa myös se onko ensihoitajaa kohtaan uhkaavasti, väkivaltaisesti tai muuten vastustavasti toimiva henkilö hoitotoimenpidetilanteessa potilas vai ulkopuolinen, kuten omainen tai joku muu.¹²⁸ Jos väkivaltaisesti tai muuten vastustavasti toimivan henkilön käytös liittyy hänen terveydentilaansa, voi kyseeseen tulla soveltaa 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaista kohtuullistamisperustetta, kuten tekijän korkeaa ikää tai heikkoa terveydentilaa. Tämän lisäksi rangaistuksen määräämisessä otetaan huomioon syyntakeisuus. Tuomioistuimien saa jättää 12 §:n mukaisesti rangaistuksen tuomitsematta, jos rikosta on sen haitallisuuteen tai siitä ilmenevään tekijän syyllisyyteen nähden pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä, rikosentekijä on alle 18-vuotias ja teon katsotaan johtuneen ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta, rikos on tekoon tai tekijään liittyvistä erityisistä syistä anteeksiannettavaan tekoon rinnastettava, rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana erityisesti, kun otetaan huomioon rikoslain 6 luvun 6 §:n 3 kohdassa ja 7 §:ssä tarkoitetut seikat tai sosiaali- ja terveydenhuollon toimet¹²⁹, taikka rikos ei yhteisen rangaistuksen määräämistä koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään.

5.3.4 Rikoksista viranomaisia vastaan

Rikoslain 16 luvussa säädetään rikoksista viranomaisia vastaan. Samanlaista suojaa, jota virkamiehet nauttivat, on tavoitteena saada myös ensihoitajille, mutta ongelmana on se, etteivät ensihoitajat ole virkasuhteisia¹³⁰. Valtion virkamieslain (750/1994) 1 §:ssä säädetään valtion virkasuhteesta. Virkasuhde on julkisoikeudellinen palvelussuhde, jossa valtio on työnantajana ja virkamies työn suorittajana. Valtion virkamiehiä ovat esimerkiksi poliisilain (872/2011) 12 §:n mukaan poliisit sekä rajavartiolaitoksen hallintolain (577/2005) 4 §:n mukaan rajavartijat. Laissa kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (304/2003) 2 §:ssä on määritelty, että

¹²⁷ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 12.

¹²⁸ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 12.

¹²⁹ Rikoslain 6 luvun 6 §:n 3 kohta kattaa tekijän ja asianomistajan välillä saavutetun sovinnon, tekijän muun pyrkimyksen estää tai poistaa rikoksensa vaikutuksia taikka hänen pyrkimyksensä edistää rikoksen selvittämisen. Lain 7 § sääntelee kohtuullistamisperusteet, kuten esimerkiksi tekijän korkean iän sekä heikon terveydentilan. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimilla taas tarkoitetaan esimerkiksi tuomitun pyrkimystä päästä eroon päihdeongelmasta, jolla on voinut olla vaikutusta rikoksen tekemiseen (Lappi-Seppälä 2022, 185).

¹³⁰ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 9.

viranhaltija on työsuhteessa jo kuntaan tai hyvinvointialueeseen. Pelastuslain (379/2011) 26 §:n mukaan pelastajat ovat hyvinvointialueen pelastusviranomaisia.

Julkista valtaa käyttävien virkamiesten on kyettävä puuttua toisen oikeuksiin ja asemaan, vaikka henkilö, joka on julkisen vallankäytön kohteena, sitä vastustaisi¹³¹. Virkamiehen väkivaltaista vastustamista on rikoslain 16 luvun 1 §:n mukaan, jos henkilö:

- 1) käyttää tai uhkaa käyttää väkivaltaa pakottaakseen virkamiehen tekemään tai jättämään tekemättä julkisen vallan käyttöä sisältävän virkatoimen,
 - 2) muuten käyttää tai uhkaa käyttää väkivaltaa sellaisen virkatoimen johdosta sitä suorittavaa virkamiestä vastaan tai
 - 3) käyttää väkivaltaa virkamiestä tai häneen 15 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitettussa suhteessa olevaa henkilöä vastaan kostaakseen sellaisen virkatoimen,
- on tuomittava virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Väkivallalla tarkoitetaan aktiivista toimintaa, joka kohdistuu joko suoraan tai epäsuorasti virkamieheen. Tyypillisimmin kyseessä on pahoinpitely tai sen yritys.¹³² Myös vapautteen voi kohdistua väkivaltaa tai sen yritystä. Virkamies voidaan esimerkiksi sulkea huoneeseen lukitsemalla ovi.¹³³

Lain 2 §:n mukaan virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikoksenteijä on tuomittava virkamiehen vastustamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Lieventävät tekijät voivat olla väkivallan laadun sekä määrän ohella muun muassa teon hetkellä vallinneet olosuhteet, vastustamiseen johtaneet seikat sekä virkamiehen oma käyttäytyminen tilanteessa¹³⁴. Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen ei voi koskaan olla vähäinen tai lievä, jonka vuoksi kyseisessä säännöksessä on kirjoitettu ”lieventävien asianhaarojen vallitessa tehdystä” eikä, kuten muissa vastaavissa säännöksissä, ”vähäisestä rikoksesta”.¹³⁵

5.3.5 Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset

Rikoslain 21 luvussa säädetään henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Lakialoitteessa laiksi rikoslain 17 luvun muuttamisessa mainitaan, että tällä hetkellä ensihoitaja kohtaan

¹³¹ Viljanen 2023, 69.

¹³² Nuotio & Majanen 2022, 396.

¹³³ Viljanen 2023, 78 mukaan Honkasalo 1962, 73-74.

¹³⁴ Nuotio & Majanen 2022, 399.

¹³⁵ Viljanen 2023, 90.

kohdistettua väkivaltaa ei ole erikseen kriminalisoitu, joten näissä tapauksissa sovelletaan rikoslain 21 luvun 5 §:ssä tarkoitettua pahoinpitelyä¹³⁶.

Perustuslain 7 §:ssä taataan jokaiselle oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Rikoslain 21 luvun 5 §:n pahoinpitelyllä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. Perusmuotoisesta pahoinpitelystä tuomitaan lain mukaan sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Myös yritys on rangaistavaa.

Perusmuotoisen pahoinpitelyn teko on ruumiillisen väkivallan tekemistä toiselle, joka yleensä johtaa vammaan tai muunlaiseen terveyden vahingoittumiseen, eli fyysiseen vammaan tai joissain tapauksissa psyykkiseen vammaan. Tällaisia tekemuotoja ovat esimerkiksi nyrkein lyöminen tai potkiminen. Terveyden vahingoittaminen voi olla myös väkivallatonta, esimerkiksi tahallista taudin tartuttamista.¹³⁷ Hallituksen esityksessä Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi esitetään tätä lainilmaisua tulkittavaksi niin, että terveyttä voidaan tahallisesti vahingoittaa tai kipua aiheuttaa muutenkin kuin nyrkein tai puukoin, ja että tällaiset teot rinnastetaan perinteisesti käsitettyyn väkivaltaan¹³⁸.

Pahoinpitely katsotaan törkeäksi rikoslain 21 luvun 6 §:n mukaan, jos siinä aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai siinä käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä. Lain esitöissä mainitaan hengenvaarallisiksi välineiksi moninaiset välineet, joita ovat esimerkiksi kivet, laudanpätkät tai useat kodin esineet, joita voidaan käyttää hengenvaarallisella tavalla¹³⁹. Lain mukaan törkeästä pahoinpitelystä voidaan tuomita vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi vankeuteen, jos rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Myös yritys on rangaistavaa.

Rikoslain 21 luvun 7 §:n mukaan pahoinpitely on lievä jos, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkaus sekä terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on pahoinpitely kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Tällaista lievempää pahoinpitelyä voi olla esimerkiksi töniminen. Lievästä pahoinpitelystä voidaan lain mukaan tuomita sakkoon, jos rikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. On kuitenkin huomionarvoista, että teko voidaan tuomita perusmuotoisena pahoinpitelynä, vaikka seurauksena

¹³⁶ LA 37/2019 vp, 2.

¹³⁷ Lappi-Seppälä 2022, 612.

¹³⁸ HE 94/1993 vp, 96.

¹³⁹ HE 94/1993 vp, 96.

ei olisikaan ollut vammaa sekä toisaalta lievänä pahoinpitelynä, vaikka seurauksena olisi ollut ulkoinen vamma¹⁴⁰.

Rikoslain 21 luvun 16 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan syyttäjä saa nostaa syytteen lievästä pahoinpitelystä vain, jos asianomistaja ilmoittaa rikoksen syytteeseen pantavaksi taikka teko on kohdistunut henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi eikä rikoksentekijä kuulu työpaikan henkilöstöön. Tällä tarkoitetaan tilanteita, joissa ulkopuolinen henkilö on oikeudellisesta näkökulmasta lievästi pahoinpidellyt työtehtäviään hoitanutta henkilöä, palvelutilanteessa tai sen jälkeen. Tällaisen syyteoikeuden alaisen teon ei tarvitse tapahtua työpaikalla, vaan sovellettavaksi paikaksi voidaan katsoa olevan myös esimerkiksi asiakkaan koti hoitotilanteessa.¹⁴¹

5.3.6 Vapauteen kohdistuvista rikoksista

Rikoslain 25 luvun 7 §:ssä säädetään laittomasta uhkauksesta. Laittomaksi uhkaukseksi katsotaan sellainen teko, jossa henkilö nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa. Lain mukaan jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, tuomitaan laittomasta uhkauksesta sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen.

Laiton uhkaus on asianomistajarikos. Asianomistajarikoksella tarkoitetaan rikosta, josta asianomistajan on esitettävä syyttämispyyntö. Jos asianomistaja ei esitä rangaistusvaatimusta, ei esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 4 §:n mukaan esitutkintaa aloiteta. Rikoslain 25 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan laitton uhkaus on asianomistajarikos, josta syyttäjä saa 2 momentin mukaan nostaa syytteen, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi eikä rikoksentekijä ole saman työnantajan palveluksessa. Edellä mainitulla lainkohdalla on tarkoitus turvata työtehtävien hoitaminen ilman asiattomia häirintää ja uhkailua¹⁴².

6 Toimenpiteet ensihoitajien rikosoikeudellisen suojan parantamiseksi

Pääministeri Petteri Orpon Vahva ja välittävä Suomi -hallitusohjelmaan vuosille 2023-2027 on kirjattu, että hallituksen suunnitelmassa on parantaa pelastusalan työturvallisuutta. Hallitusohjelman pohjalta hallitus on tehnyt luonnoksen hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, johon on kirjattu konkreettiset tavoitteet ensihoitajien rikosoikeudellisen suojan parantamiseksi. Tavoitteena on muuttaa rikoslakia siten, että

¹⁴⁰ Lappi-Seppälä 2022, 635.

¹⁴¹ Lappi-Seppälä 2022, 674.

¹⁴² Melander 2022, 874.

ensihoitohenkilöstön rikosoikeudellinen suoja tulisi vastaamaan virkamiehen nauttimaan suoja, jolloin mahdollisessa väkivaltatilanteessa voitaisiin soveltaa samankaltaista rikosnimikettä kuin virkamiehen väkivaltainen vastustaminen.¹⁴³ Virkamiehen vastustamisrikoksissa ratkaisevaa onkin tehtävien sisältö, eikä henkilön muodollinen asema. Muutoksella on tarkoitus turvata ensihoitohenkilöstön työtehtävien suorittaminen.¹⁴⁴ Ruotsissa vuonna 2020 voimaan tullut lakimuutos toimii pohjana Suomen lainsäädäntöön haluttuun muutokseen ensihoitajien rikosoikeudellisen suojan parantamiseksi¹⁴⁵.

6.1 Ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja Ruotsissa

Luonnoksessa hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta on taustoitettu, että Ruotsissa on vuonna 2020 kriminalisoitu niin sanottu sinivilkkusabotaasi. Sinivilkkusabotaasilla tarkoitetaan Ruotsin poliisiin, pelastushenkilökuntaan sekä ensihoidon henkilökuntaan kohdistettua väkivaltaa sekä häirintää, joka hankaloittaa tai pahimmillaan estää lain määräämää toimintaa. Ennen muutosta Ruotsin ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja oli vastaava kuin Suomessa on tällä hetkellä.¹⁴⁶

Ruotsissa lakimuutoksen tarve tuli, kun turvattomien kaupunginosien levottomuudet johtivat ensihoitotehtävien tavoiteviiveisiin, sillä ensihoitohenkilöstö ei voinut saapua tehtäväkohteeseen ilman poliisia. Tämän lisäksi ensihoitohenkilöstö koki ensihoitotehtävillä turvattomuutta, joka johti jopa hyökkäyksiin ensihoitohenkilöstöä kohtaan sekä väkivaltaan. Ensihoitohenkilöstön kokemat hyökkäykset olivat esimerkiksi ilotulitteilla ampumisen kohteeksi joutumista, lääkkeiden ja ensihoitovälineiden varastamista sekä uhkailua.¹⁴⁷ Ambulanssia kohtaan tehdyllä hyökkäyksellä on voitu houkuttaa myös poliiseja paikalle, jotka ovat olleet hyökkääjien pääkohde. On ollut tapauksia, missä on myös soitettu hätäkeskukseen ja annettu väärä hälytys, jonka avulla pelastushenkilökunta on saatu paikalle, ja heitä kohtaan on hyökätty. Hyökkäykset lisäsivät myös resurssitarvetta, joka vaikeutti tehtävien hoitoa. Vakavimmissa tapauksissa ihmisen henki saattoi olla vaarassa, koska ensihoitohenkilöstön kohteeseen pääsy viivästyi.¹⁴⁸

Sinivilkkusabotaasiin syyllistyy Ruotsin lainsäädännössä rikoskaaren (brottsbalk 1962:700) 13 luvun 5 c §:n mukaan se, joka hyökkää poliisitoimintaa, pelastuspalvelua tai ensihoitopalvelua vastaan tai muutoin häiritsee sitä siten, että henkilö:

- 1) joka käyttää toimintaan osallistuvaan henkilöstöön tai sitä avustaviin henkilöihin kohdistuvaa väkivaltaa tai sen uhkaa;

¹⁴³ Valtioneuvoston julkaisu 2023:58, 187.

¹⁴⁴ OM 2/2024, 94.

¹⁴⁵ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 3.

¹⁴⁶ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 3.

¹⁴⁷ SOU 2018:2, 101.

¹⁴⁸ Prop. 2018/19:155, 11.

2) joka vahingoittaa ajoneuvoa tai muuta laitteistoa, jota toiminnassa käytetään tai tullaan käyttämään;

3) joka muilla toimin vakavasti estää hälytystoimintaa on tuomittava, jos teko on omiaan vakavasti haittaamaan tai estämään pelastuslaitosten tai lainvalvontaviranomaisten toimintaa, sabotoinnista sinivalo-toimintaa vastaan vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi. Jos rikos on vakava, tuomitaan törkeästä sinivalotoiminnan sabotoinnista määräaikaiseen vankeuteen, vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksaksitoista vuodeksi, tai elinkautiseen vankeuteen. Arvioitaessa rikoksen vakavuutta on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, onko teko aiheuttanut vaaraa usealle ihmishengelle tai erityisen tärkeälle omaisuudelle tai onko se muuten ollut erityisen vaarallinen.

6.2 Aiemmat lakialoitteet ensihoitajien rikosoikeudellisen suojan parantamiseksi

Ensihoitajien rikosoikeudellista suojaa on pyritty muuttamaan aktiivisesti vuodesta 2018 saakka. Lakialoite laiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta vuonna 2018 on ensimmäinen, jolla on pyritty parantamaan ensihoitajien rikosoikeudellista suojaa. Sen perusteluissa on todettu, että rikoslain muuttamisella ja ankarammalla rangaistusasteikolla olisi yhteiskunnallisesti merkitystä ensihoitajien arvostuksen ja kunnioituksen kannalta.¹⁴⁹

Rikoslain 17 luvussa säädetään rikoksista yleistä järjestystä vastaan. Vuoden 2018 lakialoitteessa ehdotettiin, että rikoslain 17 lukua muutettaisiin lisäämällä 6 b ja 6 c §:t, jotka vastaisivat rikoslain 16 luvun 1 §:ä virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta sekä 2 §:ä virkamiehen vastustamisesta. Uudessa 6 b §:ssä olisi säädetty ensihoitotehtävää suorittavan henkilön väkivaltaisesta vastustamisesta. Tässä lainkohdassa ensihoitajaa vastaan käytetystä väkivaldasta tai sillä uhkaamisella olisi tullut tuomita vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Uudessa 6 c §:ssä olisi säädetty ensihoitotehtävää suorittavan henkilön vastustamisesta. Jos ensihoitohenkilöstöön kohdistuva väkivalta tai sen uhka on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, olisi rikoksesta tullut tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.¹⁵⁰ Tämä lakialoite on rauennut 16.04.2019 perustuslain 49 §:n 1 momentin nojalla. Kyseisen 1 momentin mukaisesti valtiopäivillä kesken jääneiden asioiden käsittelyä jatketaan seuraavilla valtiopäivillä, jollei eduskuntavaaleja ole sillä välin toimitettu, joten vuoden 2019 eduskuntavaalien myötä lakialoite raukesi.

Vuoden 2019 lakialoitteessa laiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta, oli ehdotettu, että rikoslain 17 lukuun lisättäisiin uudet 6 a ja 6 b §, jolloin nykyinen 6 a § siirtyisi 6 c §:ksi. Sisällöllisesti 6 a § olisi vastannut vuoden 2018 lakialoitteen 6 b §:ä, jossa olisi säädetty

¹⁴⁹ LA 27/2018 vp, 2.

¹⁵⁰ LA 27/2018 vp, 3.

ensihoidotehtävää suorittavan henkilön väkivaltaisesta vastustamisesta. Vastaavasti 6 b § olisi vastannut sisällöllisesti vuoden 2018 lakialoitteen 6 c §:ä, jossa olisi säädetty ensihoidotehtävää suorittavan henkilön vastustamisesta. Lakialoite raukesi 04.04.2023¹⁵¹.

Luonnoksessa hallituksen esityksestä Eduskunnalle rikoslain 16 luvun muuttamisesta käy ilmi, että ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja on herättänyt keskustelua myös kansanedustajien keskuudessa¹⁵². Vuonna 2018 vihreiden kansanedustaja Olli-Poika Parviainen esitti kirjallisen kysymyksen koskien ensihoitajien työturvallisuutta¹⁵³, vuonna 2022 perussuomalaisten kansanedustaja Riikka Purra esitti kirjallisen kysymyksen virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen tuoman vahvemman koskemattomuuden piirin laajentamisesta¹⁵⁴ sekä vuonna 2022 keskustan kansanedustaja Joonas Könttä esitti kirjallisen kysymyksen ensihoitajien oikeusturvasta¹⁵⁵.

6.3 Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset rikoslain 16 lukuun

Luonnoksessa hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta on asetettu tavoitteeksi ensihoidon sekä muiden yhteiskunnallisesti tärkeiden toimijoiden häiriöttömän toiminnan suojaaminen ja näiden henkilöiden riittävä suojaaminen rikoslailla. Lain-säädännön muuttamisella rikosoikeudellinen suoja laajentuisi myös julkista valtaa käyttävien virkatoimien ulkopuolelle. Rikoslain 16 lukuun tehtävien säännösmuutosten myötä yhteiskunnallisesti tärkeiden toimijoiden erityinen suoja koskisi myös niitä tehtäviä, joita ei hoideta virkasuhteessa tai vastaavassa asemassa tai joihin ei kohdistu julkisen vallan käyttöä.¹⁵⁶

Edellä mainitussa hallituksen esityksessä on ehdotettu, että rikoslain 16 lukuun lisättäisiin uusi 3 a §, jossa säänneltäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta sekä uusi 3 b §, jossa säänneltäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta. Uuden 3 a §:n mukaan henkilö joka estää tai vaikeuttaa olennaisesti poliisi- tai hälytystoimintaa joko

- 1) käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa poliisia taikka pelastus- tai ensihoidotoiminnan henkilökuntaan kuuluvaa vastaan tai
- 2) anastamalla toiminnalla käytettävän ajoneuvon tai välineistön taikka vahingoittamalla sellaista ajoneuvoa tai välineistöä

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi. Poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa mainitulla

¹⁵¹ Lakialoitteen raukeamisen syytä ei ole kirjattu, mutta vuonna 2023 on toimitettu eduskuntavaalit, jolloin lakialoitteen raukeamiseen voisi päteä perustuslain 49 §:n 1 momentti.

¹⁵² Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 1.

¹⁵³ KK 206/2018 vp.

¹⁵⁴ KK 533/2022 vp.

¹⁵⁵ KK 565/2022 vp.

¹⁵⁶ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 27.

tavalla sitä kohtaan, joka poliisi-, pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvan henkilön pyynnöstä tai suostumuksella avustaa poliisi- tai hälytystoiminnassa.¹⁵⁷

Uuden 3 b §:n mukaan, jos poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttaminen, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikoksentekijä on tuomittava poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta tuomitaan myös se, joka oikeudettomasti muulla tavalla vakavasti haittaa poliisi- tai hälytystoimintaa.¹⁵⁸

Näillä uusilla lakimuutoksilla turvattaisiin yhteiskunnallisesti tärkeiden toimijoiden perustuslaillisia perusoikeuksia, joista tärkeimmän katsotaan olevan 7 §:n mukainen oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Muita tärkeitä turvattavia perusoikeuksia ovat 10 §:n mukainen yksityiselämän suoja, 15 §:n omaisuuden suoja sekä 18 §:n oikeus työhön ja elinkeinonvapaus. Näillä säännöksillä voitaisiin tehostaa yhteiskunnan puuttumista poliisi- ja hälytystoimintatyössä koettuun väkivaltaan ja siihen, että se ei ole hyväksyttävää. Tämä lakimuutos mahdollistaisi myös vahvemman rikosoikeudellisen suojan ilman vaatimusta julkisen vallan käytöstä.¹⁵⁹

6.4 Vaihtoehtoiset lakimuutokset

Luonnoksessa hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta esitetään myös vaihtoehtoisia malleja, mikäli hallituksen esityksessä esitetyt lakimuutokset eivät menisi läpi. Vaihtoehdot eivät kuitenkaan antaisi samaa toivottua rikosoikeudellista suojaa ensihoitohenkilöstölle. Ensimmäisenä vaihtoehtona rikoslain 16 luvun 20 §:n soveltamisaläsäännöksiin lisättäisiin maininta ensihoitajista. Tämän lisäyksen myötä ensihoitaja käytännössä rinnastettaisiin virkamieheen, mutta tämä ei kuitenkaan muuttaisi tämänhetkistä rikosoikeudellista suojaa, sillä virkamiessuojan nauttiminen riippuisi edelleen siitä, käytettäisiinkö toimessa julkista valtaa vai ei. Ensihoitotyön ei katsota tyypillisesti sisältävän julkisen vallan käyttöä.¹⁶⁰

Toisena vaihtoehtona olisi säätää rangaistussäännös ensihoitotehtävää hoitavan henkilön vastustamisesta, jossa tuomittaisiin vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi, kuten virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta tuomittaisiin. Kyseinen rangaistussäännös ei kuitenkaan olisi perusteltu, sillä ensihoitaja käyttää harvoin julkista valtaa

¹⁵⁷ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 27-28.

¹⁵⁸ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 28.

¹⁵⁹ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 31.

¹⁶⁰ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 33.

työtehtävässään ja rikoslain 16 luvun suoja on sidottu nimenomaan julkisen vallan käyttöön. Tämä antaisi ensihoitajalle myös laajemman rikosoikeudellisen suojan, kuin esimerkiksi poliisilla olisi, joka suorittaa sellaista hälytystehtävää, jossa ei käytetä julkista valtaa. Säädös ei myöskään olisi suhteellisuusperiaatetta vastaava, jonka mukaan viranomaisen toiminnan on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden, kuten hallintolain (434/2003) 6 §:n sääntää.¹⁶¹

Kolmantena vaihtoehtona olisi säätää rangaistusasteikkoa matalammaksi ensihoitotehtävää hoitavan henkilön vastustamisesta, kuin mitä rikoslain 16 luvun 1 §:ssä on säädetty virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Tässä ensihoitajien vastustaminen rinnastettaisiin rikoslain 17 luvun 6 §:n järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamiseen, mutta ensihoitotehtävän suorittaminen voidaan lukea erityisen suojan piiriin, jonka myötä rangaistusasteikon tulisi olla korkeampi kuin järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisessa. Näiden kolmen vaihtoehdon myötä ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja voisi parantua, mutta hallituksen esittämä siviilkkusabotaasi ei kokonaisuudessaan toteutuisi.¹⁶²

Rikoslain muuttamisen sijaan edellä mainitussa hallituksen esityksessä esitetään, että lakia työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006) 50 §:ä rikosasiasta ilmoittamisesta ja ilmoituksen käsittelystä muutettaisiin niin, että työsuojeluviranomaisen tulisi tehdä tapahtuneesta ilmoitus poliisille esitutkintaa varten, jos on perusteita epäillä tapahtuneen rikoslain 21 luvun 5 tai 6 §:ssä rangaistavaksi säädetty pahoinpitely tai törkeä pahoinpitely. Tämä ei varsinaisesti vahvistaisi ensihoitajien rikosoikeudellista suojaa, mutta edesauttaisi sitä, että työtehtävillä koetut väkivaltilanteet päätyisivät tuomioistuimen käsiteltäviksi.¹⁶³

7 Yhteenveto ja pohdinta

Ensihoitajien puutteellinen rikosoikeudellinen suoja on ollut keskustelun aiheena jo pitkään, minkä vuoksi tässä opinnäytetyössä perehdyttiin ensihoitajien rikosoikeudelliseen suojaan ensihoitotehtävillä. Opinnäytetyön aihe valittiin syksyllä 2024 ja opinnäytetyöprosessi alkoi tammikuussa 2025. Opinnäytetyöprosessin aikana hallitusohjelman mukaisia suunnitelmia ensihoitajien rikosoikeudellisen suojan parantamiseksi aloitettiin valmistelemaan (hankenumero OM049:00/2024), ja hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella helmi-maaliskuussa 2025. Virallinen hallituksen esitys ei ehtinyt valmistua lausuntokierrokselta tämän opinnäytetyöprosessin aikana.

¹⁶¹ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 33.

¹⁶² Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 34.

¹⁶³ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 34.

7.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus

Tämän opinnäytetyön ensimmäisenä tavoitteena oli kartoittaa, minkälaista väkivaltaa ensihoitohenkilöstö oli kokenut ensihoitotehtävillä, sekä millaisia rangaistusseuraamuksia oli aiheutunut henkilölle, joka oli käyttäytynyt uhkaavasti tai väkivaltaisesti ensihoitajaa kohtaan. Toisena tavoitteena oli selvittää, minkälaisen rikosoikeudellisen suojan voimassa oleva lainsäädäntö tuo ensihoitohenkilöstölle, sekä kartoittaa, minkälainen rikosoikeudellinen suoja ensihoitajilla on Ruotsissa. Kolmantena tavoitteena oli selvittää, miten lainsäädäntöä tulisi muuttaa, jotta ensihoitohenkilöstön rikosoikeudellinen suoja paranisi.

Ensihoitajien kokemia uhka- ja väkivaltatilanteita kartoitettiin tuomioistuinten ratkaisujen, tieteellisten tutkimusten, pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tilaston sekä ammattiliittojen kyselytutkimusten avulla. Tuomioistuinten ratkaisuista vuosilta 2020-2024 kävi ilmi, että ensihoitohenkilöstön kohtaamista uhka- ja väkivaltatapauksista yleisin rikosnimike oli laiton uhkaus. Ensihoitajat kohtasivat muun muassa sanallista väkivaltaa ja tappamisella uhkailua sekä uhkailua erilaisilla teräaseilla ja ampuma-aseilla. Tämän lisäksi ensihoitotehtävillä oli koettu pahoinpitelyä ja pahoinpitelyn yritystä. Tuomioistuimissa käsitellyt asiat korreloivat tieteellisissä tutkimuksissa, pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tilaston sekä ammattiliittojen kyselytutkimuksissa esiin tulleita uhka- ja väkivaltatilanteita. Tuomioistuinten ratkaisuista kävi ilmi, että tyypillisimmin rangaistusseuraamus oli päiväsakko. Henkilön aikaisempi rikoshistoria, sekä useamman rikoksen yhtäaikainen käsittely saattoivat johtaa siihen, että rangaistuksena määrättiin päiväsakon sijaan vankeutta.

Tieteellisten tutkimusten, pelastuslaitosten kumppanuusverkoston ja ammattiliittojen (Tehy, SPAL, SEHL, SSPL) keräämät tiedot oli kerätty vuosina 2018-2023. Tieteelliset tutkimukset raportoivat eniten sanallista väkivaltaa. Paulinin ym. tutkimuksen mukaan sanallista väkivaltaa kohtasi 62 % aineiston ensihoitajista ja Jäntin & Nordquistin tekemässä tutkimuksessa jopa 98 % kyselyyn vastanneista oli kohdannut sanallista väkivaltaa. Vähiten sanallista väkivaltaa oli raportoitu pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tilastossa (43 %) ja ammattiliittojen kyselytutkimusten tuloksissa sanallista väkivaltaa ei ollut eritelty erikseen. Ammattiliittojen kyselytutkimusten tuloksissa oli erikseen eritelty erilaisia uhkailun muotoja. Suurin osa uhkailusta oli sanallista, mutta uhkailua koettiin myös aggressiivisena käytöksenä, terä- ja ampuma-aseella uhkailuna sekä tappouhkauksina. Tieteelliset tutkimukset, pelastuslaitosten kumppanuusverkosto sekä ammattiliitot raportoivat kaikki, että ensihoitajat olivat kohdanneet työtehtävillään fyysistä väkivaltaa. Ammattiliittojen kyselytutkimusten tuloksissa fyysisen väkivallan muodoiksi oli raportoitu tönimistä, pahoinpitelyä ja tavaroilla heittäilyä. Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tilastoista taas kävi ilmi, että fyysinen väkivalta on johtanut jopa vakaaviin vammoihin. Paulinin ym. tutkimuksessa oli raportoitu ensihoitajien kokeneen myös sanallisen ja fyysisen väkivallan yhdistelmää. Jäntin & Nordquistin tutkimuksessa nousi esiin ensihoitajien työtehtävillä kokema seksuaalinen häirintä sekä väkivalta. Seksuaalista häirintää oli

raportoinut yli puolet vastaajista (51 %). Myös Paulinin ym. tutkimuksessa oli tilastoitu sanallisen, fyysisen ja seksuaalisen väkivallan yhdistelmää. Tuloksissa korostui, että tyypillisimmin väkivallan tekijä oli potilas ja alkoholin käytöllä oli vaikutusta uhka- ja väkivaltatilanteiden ilmenemiseen.¹⁶⁴

Ruotsissa sinivilkkusabotaasin kriminalisoinnilla parannettiin ensihoitohenkilöstön ja muun pelastushenkilöstön rikosoikeudellista suojaa. Ruotsin lainsäädännön rikoskaaren 5 c §:n mukaan sinivilkkusabotaasista tuomitaan enintään neljäksi vuodeksi ja jos rikos on vakava, voidaan siitä tuomita kahdesta vuodesta jopa elinkautiseen vankeusrangaistukseen. Suomessa virkamiessuojan piirissä olevan virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta voidaan rikoslain 16 luvun 1 §:n mukaan tuomita enintään neljän vuoden vankeuteen. Tällä hetkellä ensihoitajat eivät ole virkamiessuojan piirissä, ja heihin kohdistuvissa rikoksissa sovelletaan yleisiä rikosnimikkeitä, kuten pahoinpitelyä sekä laitonta uhkausta¹⁶⁵.

Opinnäytetyöprosessin aikana julkaistiin luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, jossa esitettiin ehdotukset siitä, miten ensihoitajien rikosoikeudellista suojaa voitaisiin parantaa. Hallituksen esityksessä otettiin kantaa ensihoitohenkilöstön heikkoon rikosoikeudelliseen suojaan, sekä muutosehdotukset tehtiin pohjautuen Ruotsin sinivilkkusabotaasiin. Rikoslain 16 lukuun on tavoitteena lisätä uudet 3 a sekä 3 b §:t, joissa säänneltäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta ja haittaamisesta. Näiden muutosten myötä ensihoitajien rikosoikeudellinen suoja parani virkamiessuojan kaltaiseksi. Hallitus esitti vaihtoehtoisia muutoksia, joista ensimmäisen oli esitys, jossa rikoslain 16 luvun 20 § soveltamisalasäännökseen tehtäisiin lisäys ensihoitohenkilöstöstä. Toisena vaihtoehtona olisi säätää rangaistussäännös ensihoitotehtävää hoitavan henkilön vastustamisesta, jossa tuomittaisiin samalla tavoin kuin virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. Kolmantena vaihtoehtona olisi liittää ensihoitajat erityisen suojan piiriin, jossa ensihoitajien vastustaminen rinnastettaisiin rikoslain 17 luvun 6 §:n järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamiseen, mutta ensihoitohenkilöstön osalta rangaistusasteikon tulisi olla korkeampi, kuin järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisessa. Kahden ensimmäisen vaihtoehdon ongelmana on kuitenkin se, että saadakseen ehdotusten mukaisen rikosoikeudellisen suojan, ensihoitohenkilöstön tulisi olla tehtävässään julkisen vallan käyttäjiä. Tämänhetkinen yleisnäkemyks on, että ensihoitaja ei pääsääntöisesti käytä julkista valtaa ensihoitotehtävillä.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Paulin ym. 2024; Jäntti & Nordquist 2022; Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2024; Suomen pelastusalanliitto 2020; Tehy & SEHL & SPAL & SSPL 2020.

¹⁶⁵ LA 37/2019 vp, 2.

¹⁶⁶ Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta, 33-34.

7.2 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tulokset tukevat käsitystä siitä, että ensihoitajien rikosoikeudellisessa suojassa esiintyy puutteita, joita tulisi parantaa. Työntekijällä on oikeus päästä terveenä ja ehjänä töistä kotiin, eikä ensihoitohenkilöstö muodosta tästä poikkeusta. Ensihoitajat kohtaavat usein uhka- ja väkivaltatilanteita, joista vain vähäinen osa johtaa rikosilmoituksen tekemiseen. Ensihoitotehtävillä ensihoitaja auttaa äkillisesti sairastunutta tai loukkaantunutta henkilöä, eikä ole hyväksyttävää, että auttajan roolissa toimiva joutuu uhkailun tai väkivallan kohteeksi. Vaikka työnantajalla on työturvallisuuslain nojalla velvollisuus huolehtia työntekijän työturvallisuudesta, esimerkiksi tarjoamalla suojavälineitä, uhkatilanteet voivat syntyä äkillisesti ja odottamatta. Tällöin ensihoitajalla ei välttämättä ole mahdollisuutta reagoida tilanteeseen riittävän nopeasti, vaikka suojavälineet olisivat käytettävissä. Jokainen uhka- ja väkivaltatilanne saattaa jättää jälkensä tilanteen kokeneeseen ensihoitajaan, eikä perustuslain 7 §:n mukainen oikeus koskemattomuuteen ja turvallisuuteen toteudu. Koetut uhka- tai väkivaltatilanteet voivat aiheuttaa ensihoitajille psyykkisiä tai fyysisiä oireita, jotka vaikuttavat työkykyyn, esimerkiksi sairauspoissaoloina tai pelkoina tulevissa ensihoitotehtävissä.

Tulosten perusteella uhka- ja väkivaltatilanteiden yleisin aiheuttaja on päihtynyt henkilö. Päihtyneen henkilön käyttäytymistä on vaikea ennakoida, joten uhka- ja väkivaltatilanteet voivat olla hyvin arvaamattomia. Päihteiden lisäksi ennalta-arvaamattomuus voi ilmetä myös ensihoitotehtävillä, jotka liittyvät esimerkiksi mielenterveyshäiriöihin, muistisairauksiin tai muuhun sekavuuteen. Näissä tilanteissa on kuitenkin tärkeä arvioida asiakkaan syntykeisuutta.

Suomen oikeusjärjestelmässä on katsottu, ettei ensihoitotehtävillä käytetä julkista valtaa, vaikka ensihoitajat kuitenkin suorittavat julkisia tehtäviä¹⁶⁷. Se, että ensihoitajat ovat kuitenkin työtehtäviään suorittaessaan rikosoikeudellisen virkavastuun piirissä¹⁶⁸, mutta eivät nauti virkamiessuojaa, muodostaa oikeudellisen ristiriidan. Ensihoitajat työskentelevät moniammatillisessa yhteistyössä eri viranomaisten, kuten poliisin ja pelastustoimen, kanssa. Esimerkiksi tieliikenneonnettomuustilanteissa ensihoitajat, poliisi ja pelastustoimi työskentelevät tiiviissä yhteistyössä. Lain silmissä vain poliisit ja pelastustoimen henkilöstö nauttivat virkamiessuojaa työtehtävällään, mikäli tilanteessa ilmenee uhkaa tai väkivaltaa. Pelastajan, eli pelastustoimen henkilöstöön kuuluvan henkilön, työnkuvaan saattaa kuulua myös työskentely ambulanssissa. Tällöin asian tekee monimutkaiseksi se, että pelastajan virkamiessuoja ei ulotu ensihoitotyöhön asti, vaan pelastaja nauttii samanlaista rikosoikeudellista suojaa kuin ensihoitaja,

¹⁶⁷ LA 37/2019 vp, 2.

¹⁶⁸ Ensihoitajan rikosoikeudellinen virkavastuun piiri kattaa rikoslain 40 luvun 1-3 §:t lahjuksien ottamisesta, 5 §:n virkasalaisuuden rikkomisesta, 7-8 §:t virka-aseman väärinkäyttämisestä sekä 9-10 §:t virkavelvollisuuden rikkomisesta.

joka on virkamiessuojaa heikompi.¹⁶⁹ Ensihoitajien julkisen vallan käyttöön liittyvä sääntely ja käytännön soveltaminen ovat osin epäselviä ja vailla yhtenäistä oikeudellista tulkintaa. Vaikka oikeusjärjestelmän näkökulma on se, että julkista valtaa ei käytetä, suorittaa ensihoitaja kuitenkin laissa ja/tai asetuksissa säänneltyjä tehtäviä, jotka sisältävät julkisen vallan käyttöä. Ensihoitajakaan ei välttämättä tiedosta, missä julkisen vallan käytön rajat kulkevat.

Tutkimuksissa havaittiin, että uhka- ja väkivaltatilanteista tehdään vain vähän rikosilmoituksia. Tämä nostaa esiin kysymyksen vähäisen ilmoitusprosentin syistä. On mahdollista, että ensihoitajat välttävät rikosilmoituksen tekemistä, sillä tiedostetaan, että rikosprosessin käsittelyaika on pitkä. Tämän lisäksi halukkuutta saattaa vähentää se, että rangaistuksien tiedetään olevan lieviä, eivätkä ne siksi ole rikosprosessin läpikäymisen arvoisia. Rikosprosessien pitkä kesto saattaa olla myös asianomistajalle henkisesti raskas. Myös rikosentekijän kohtaaminen, ensihoitotyön ollessa verrattain julkinen työtehtävä, voi tuntua ensihoitajasta haastavalta, joka vähentää halukkuutta rikosilmoituksen tekemiseen. Ensihoitajan on mahdollista hakea turvakieltoa¹⁷⁰, koska ensihoitotyössä on vakavan fyysisen väkivallan uhka. Tuomioistuintratkaissa ilmenee, että ensihoitajaa kohtaa kohdistettua tappouhkausta pyrittiin edistämään selvittämällä ensihoitajan henkilötietoja, ja täten uhkauksessa kohdistettiin vaaraa myös ensihoitajan läheisiin. Voisi olla mahdollista, että voimassa oleva turvakielto saattaisi madaltaa ensihoitajan kynnystä tehdä rikosilmoitus koetusta uhka- tai väkivaltatilanteesta.

Rikosilmoitusten määrää voitaisiin lisätä vahvistamalla työnantajan vastuuta huolehtia, että työtehtävien aikana tapahtuneista rikoksista ilmoitetaan poliisille tai tarvittaessa muille viranomaisille, kuten työsuojeluviranomaiselle. Tämä voitaisiin nähdä osana työturvallisuuslain 8 §:n huolehtimisvelvoitetta. Kuten aikaisemmin opinnäytetyössä on todettu, ei työsuojeluvallontalain 50 § tällä hetkellä velvoita työsuojeluviranomaista ilmoittamaan esimerkiksi pahoinpitelystä. Mikäli kyseinen pykälä päivitetäisiin kattamaan myös rikoslain 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista, voisi tämä parantaa ensihoitajan rikosoikeudellista suojaa. Jäntin & Nordquistin tutkimuksen tuloksien¹⁷¹ mukaan tämänhetkiseksi ongelmaksi näyttäytyi se, että lähes puolet ensihoitajista oli tehnyt virallisen raportin tai ilmoittanut viranomaiselle omaisuuden vahingoittamisesta tai varastamisesta, mutta vain pieni osa oli tehnyt virallisen raportin tai ilmoituksen omaan henkeen tai terveyteen kohdistuneesta uhka- ja väkivaltatilanteesta. Tämä on huolestuttavaa, sillä se antaa kuvan, että ensihoitajille on tärkeämpää huolehtia työnantajan omaisuudesta kuin omasta hengestään ja terveydestään.

¹⁶⁹ LA 37/2019 vp, 2.

¹⁷⁰ Turvakiehellä pystytään rajoittamaan osoitetietojen luovuttamista, jonka jälkeen osoite- ja kotikuntatiedot luovutetaan vain sellaisille viranomaisille, joilla oikeus käsitellä turvakielon alaisia tietoja (Digi- ja väestötietovirasto 2025).

¹⁷¹ Jäntti & Nordquist 2022, 515-517.

Hallituksen valmisteleva lakimuutosehdotus parantaisi ensihoitajien rikosoikeudellista suojaa, jolloin se olisi vastaavanlainen virkamiessuojan kanssa. Koska ensihoitajan työnkuva muistuttaa kuitenkin paljon muiden viranomaisten, kuten poliisin ja pelastustoimen, työtä¹⁷², olisi johdonmukaista, että ensihoitajat nauttisivat vastaavaa rikosoikeudellista suojaa. Tämä selkeyttäisi yksittäiselle ensihoitajalle sitä, minkälainen rikosoikeudellinen suoja hänellä on työtehtäviä suorittaessaan, jolloin rikosoikeudelliseen suojaan ei vaikuta se, käytetäänkö työtehtävässä julkista valtaa vai ei. Selkeiden säännösten avulla ensihoitajan on helpompi hahmottaa, mitä rangaistusasteikkoa uhka- tai väkivaltatilanteessa voidaan soveltaa. Rangaistusasteikon ollessa kovempi kuin yleisten rikosnimikkeiden rangaistusasteikon, antaa se yhteiskunnallisella tasolla linjavedon siitä, että ensihoitajaa vastaan ei tule käyttää tai uhata käyttää väkivaltaa. Hallituksen vaihtoehtoiset lakimuutokset eivät toisi samaa rikosoikeudellista suojaa eikä niillä saada yhteiskunnallisella tasolla samanlaista vaikutusta, sillä ydinongelmana säilyy edelleen epäselvyys julkisen vallan käytöstä.

7.3 Jatkotutkimus- ja kehitysehdotukset

Tämän opinnäytetyön perusteella nousi esille kaksi jatkotutkimusehdotusta. Ensimmäisenä ehdotuksena olisi tutkia ensihoitajien mielikuvaa ja kokemuksia rikosprosessin läpikäymisestä sekä sitä, miten ensihoitajat saataisiin tekemään enemmän rikosilmoituksia kohtaamistaan uhka- ja väkivaltatapauksista. Toisena ehdotuksena olisi selvittää, onko ensihoitajien rikosoikeudelliseen suojaan saatu haluttu muutos, mikäli hallituksen esittämä lakimuutosehdotus hyväksytään.

Jatkokehitysehdotuksena nousi esille, pitäisikö ensihoitajia, esimerkiksi työnantajälähtöisesti osana uhka- ja väkivaltakoulutuksia, perehdyttää tietoisiksi heidän rikosoikeudellisesta suojastansa sekä siitä, mitkä ovat ensihoitajan oikeudet jouduttuaan rikoksen uhriksi ja mitä rikoksesta voi asianomistajana vaatia.

¹⁷² Määttä & Harve-Rytsälä 2021, 15.

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit

Bigham, B. & Welsford, M. 2015. Applying Hospital Evidence to Paramedicine: Issues of Indirectness, Validity and Knowledge Translation. CJEM 17/2015. Kanada: Cambridge University Press. 281-285.

Giordani, T. & Kava, R. 2019. Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ja viranomaistoiminnan yhtiöittäminen. Edilex 26/2019. Viitattu 21.4.2025.

Fält, S. & Telkki, T. 2022. Perustason ensihoito. Helsinki: Sanoma Pro.

Helenius, D., Hietanen-Kunwald, P., Hupli, T., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S., Virolainen, J. & Vuorenpää, M. 2021. Prosessioikeus. Helsinki: Alma Talent.

Helenius, D. & Linna, T. 2024. Siviili- ja rikosprosessioikeus. 3., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Viitattu 23.4.2025.

Hirvonen, A. 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen-julkaisuja 17. Sähköinen versio. Helsinki. Viitattu 5.2.2025.

Husa, J. & Jyränki, A. 2021. Valtiosääntöoikeus: Systemaattinen yleisesitys Suomen valtiosäännöstä. 2., uudistettu painos. Helsinki: Kauppakamari.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen T. 2010. Kirjoitetaan juridiikkaa. 3. painos. Helsinki: Talentum.

Husa, J. & Pohjolainen, T. 2014. Julkisen vallan oikeudelliset perusteet: Johdatus julkisoikeuteen. 4. uudistettu painos. Helsinki: Talentum. E-kirja. Viitattu 1.3.2025.

Jokela, A. 2019. Oikeudenkäyntikulut ja maksuton oikeusapu. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Viitattu 4.4.2025.

Jokela, A. Rikosprosessioikeus. 5., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Viitattu 21.4.2025.

Jäntti, T. & Nordquist, H. 2022. Ensihoitajien kohtaama työpaikkaväkivalta. Yhteiskuntapolitiikka, 87, 513-520.

Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Helenius, D., Melander, S., Nuotio, K., Ojala, T. & Rautio, I. 2022. Rikosoikeus. 5., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. E-Kirja. Viitattu 19.2.2025

Mausz, J. & Donnelly, A. 2023. Violence Against Paramedics: Protocol for Evaluating 2 Years of Reports Through a Novel, Point-of-Event Reporting Process. JMIR Research Protocols, vol. 12. Viitattu 3.5.2025.

Määttä, T. & Harve-Rytsälä, H. 2021. Ensihoitopalvelun organisointi. Teoksessa Ensihoito. 8., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy, 15-35.

Naarajärvi, S. & Telkki, T. 2019. Perustason ensihoito. Helsinki: Sanoma Pro.

Nykänen, E. 2020. Yksityiset palveluntuottajat julkisten sosiaali- ja terveystalousten tuottajina. Lakimies 3-4, 431-457. Viitattu 21.4.2025.

Paulin, J., Lahti, M., Riihimäki, H., Hänninen, J., Vesanen, T., Koivisto, M. & Peltonen, L-M. 2024. The rate and predictors of violence against EMS personnel. BMC Emergency Medicine 24, 200. Viitattu 15.3.2025.

Rautiainen, P., Kostiaainen, A., Kurki, V., Soininen, N., Määttä, T. & Vastapaino. 2023. Oikeus ja sen tutkiminen. Tampere: Vastapaino. E-kirja. Viitattu 5.3.2025.

Saloheimo, J. 2016. Työturvallisuus - perusteet, vastuu ja oikeusturva. 3., uudistettu painos. Helsinki: Talentum Pro. E-Kirja. Viitattu 12.2.2025.

Suokonautio, B., Kouvonen, A. & Nordquist, H. 2024. Role identities of emergency medical services personnel and their associations with intention to leave the profession. BMC Emergency Medicine 1, 96. Viitattu 15.3.2025.

Tapani, J., Tolvanen, M., Kemppinen, H., 2022. Rikosoikeus. Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. 4., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Viitattu 4.4.2025.

Teperi, A-M. 2021. Työssä jaksaminen. Teoksessa Kuisma, M., Holmström, P., Nurmi, J., Portan, K., Puolakka, T. & Alakare, J. Ensihoito. 8., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy, 898-911.

van Reemst, L. & Fischer, T. 2019. Experiencing External Workplace Violence: Differences in Indicators Between Three Types of Emergency Responders. Journal of Interpersonal Violence 9, 34. Viitattu 6.5.2025.

Viljanen, P. 2023. Virkarikokset. Teoksessa Frände, D., Hyttinen, T., Kallio, H., Korkka-Knuts, H., Matikkala, J., Tapani, J., Tolvanen, M., Viljanen, P. & Wahlberg, M. Keskeiset rikokset. 5., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Vuorenpää, M. 2023. Prosessioikeuden perusteet. 2., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. E-kirja. Viitattu 21.4.2025.

Virallislähteet

HE 94/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsitteviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 1/1998 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi Suomen hallitusmuodoksi.

HE 44/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

HE 108/2014 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

HE 306/2022 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työturvallisuuslain muuttamisesta.

Luonnos hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta.

LA 27/2018 vp. Lakialoite laiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta.

LA 37/2019 vp. Lakialoite laiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta.

OM 2/2024. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja. Rikosoikeudellisen virkavastuun nykytila ja yleisiä kehittämistarpeita.

PeVL 39/2001 vp – HE 114/2001 vp. Valiokunnan lausunto. Hallituksen esitys työterveyshuoltolaiksi sekä laiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain 4 ja 11 §:n muuttamisesta.

Regeringens proposition 2018/19:155. Ett stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och myndighetsutövning.

SOU 2/2018. Statens offentliga utredningar. Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner.

EOA 4398/4/12 Eduskunnan oikeuskanslerin ratkaisu 05.12.2013. Poliisin virka-apua ei voitu myöntää avohoitopotilaan kuljettamiseksi hoitokotiin.

Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Vahva ja välittävä Suomi.

KK 206/2018 vp. Kirjallinen kysymys ensihoitajien työturvallisuudesta.

KK 533/2022 vp. Kirjallinen kysymys virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen tuoman vahvemman koskemattomuuden piirin laajentamisesta

KK 565/2022 vp. Kirjallinen kysymys ensihoitajien oikeusturvasta.

Muut lähteet

Digi- ja väestötietovirasto 2025. Turvakielto. Viitattu 25.4.2025. <https://dvv.fi/turvakielto>

Krok, M. 2023. Ensihoitajan ei tarvitse jäädä yksin uhka- ja väkivaltatilanteessa. Suomen pelastusalan liitto SPAL ry. Viitattu 7.5.2025. <https://pelastusalan.ammattilainen.fi/ensihoitajan-ei-tarvitse-jaada-yksin-uhka-ja-vakivaltatilanteessa/>

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto 2023. Ensihoitopalveluiden uhka- ja väkivaltatilanteet vuonna 2023. Viitattu 3.4.2025. https://pelastuslaitokset.fi/sites/default/files/2024-05/Uhka_ja_vakivaltatilanteet_2023.pdf

Perttula, I. 2023. Rikosprosessin psyykinen kuormittavuus: prosessin keventäminen oikeusteknologian ja muotoilun keinoin. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 20.4.2025. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/a718c2c2-378f-4ea9-a956-59d954a38d96/content>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja palvelut. Opas kunnille ja kuntayhtymille. Viitattu 25.2.2025. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72736/Julk200916.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Suomen pelastusalan liitto SPAL ry 2020. Väkiältä ensihoitotyössä. Viitattu 3.4.2025. https://www.spal.fi/wp-content/uploads/2020/11/Tyoturvallisuus-ensihoitotyossa-2020_tulostenyhteenvedo_SPAL_4.11.2020.pdf

Tehy ry 2024. Lainsäätäjän kitkettävä hoitajiin kohdistuva työpaikkaväkivalta - lainsuoja ulotettava virkamiehistä sote-alan ammattilaisiin. Viitattu 18.2.2025.

<https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-lainsaatajan-kitkettava-hoitajiin-kohdistuva-tyopaikkavakivalta-lainsuoja-ulotettava-virkamiehista-sote-alan-ammattilaisiin>

Tehy ry, Suomen Ensihoitoalan liitto SEHL ry, Suomen pelastusalanliitto SPAL ry, & Suomen sopimuspalokuntien liitto SSPL ry 2020. Työturvallisuus ensihoitotyössä -väkivaltakyselyn pää-tulokset. Viitattu 3.4.2025. https://www.spal.fi/wp-content/uploads/2020/11/Vakivalta_Ensihoitotyossa_kyselynpaatulokset2020_FI.pdf

Terävä, M. 2024. Väkivallan uhka ambulanssin sisällä kasvoi - Tilasto yllätti ensihoidon asiantuntijat. Pelastusalan ammattilainen. Viitattu 18.2.2025. <https://pelastusalan.ammattilainen.fi/vakivallan-uhka-ambulanssin-sisalla-kasvoi-tilasto-yllatti-ensihoidon-asiantuntijat/>

Tuomioistuinvirasto 2025. Tuomioistuinlaitoksen vuositilastoja, Käräjäoikeuksissa ratkaistut rikosoikeudelliset asiat. Viitattu 19.4.2025. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrljoiNTEyMmZlMDAtZmZjMy00NDcwLWI5MGItYjk4OTI1ZDY5YWU0IiwidCI6IjBlMTAzNjZLTjY4ZjUtNDY2OS1iYWVlLWlyZjk2NGE1MzdhZCIsImMiOjh9>

Oikeuskäytäntö

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus 09.12.2020 20/148659

Itä-Uudenmaan käräjäoikeus 16.04.2024 24/116368

Itä-Uudenmaan käräjäoikeus 02.08.2024 24/129798

Keski-Suomen käräjäoikeus 19.09.2022 22/136096

Lapin käräjäoikeus 24.08.2022 22/131786

Oulun käräjäoikeus 22.07.2020 20/125448

Pirkanmaan käräjäoikeus 22.11.2022 22/146993

Pirkanmaan käräjäoikeus 24.06.2020 20/123091

Pirkanmaan käräjäoikeus 13.09.2021 21/137622

Pohjois-Savon käräjäoikeus 16.04.2024 24/116812

Päijät-Hämeen käräjäoikeus 25.04.2022 22/117220

THO:2021:6, 12.07.2021/130526

Varsinais-Suomen käräjäoikeus 03.05.2022 22/118312

Varsinais-Suomen kärjäoikeus 13.06.2024 24/126054

Varsinais-Suomen kärjäoikeus 13.08.2024 24/130390

Kuviot

Kuvio 1: Väkivallan muodot Paulin ym. tutkimuksen mukaan	18
Kuvio 2: Väkivallan muodot Jäntin & Nordquistin tutkimuksen mukaan	20
Kuvio 3: Väkivallan muodot pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tilaston mukaan	22
Kuvio 4: Väkivallan muodot SPAL:in kyselytutkimuksen mukaan	23
Kuvio 5: Väkivallan muodot ensihoitotehtävillä valtakunnallisesti	25
Kuvio 6: Rikosprosessin keskimääräiset käsittelyajat kuukausina vuonna 2023	30